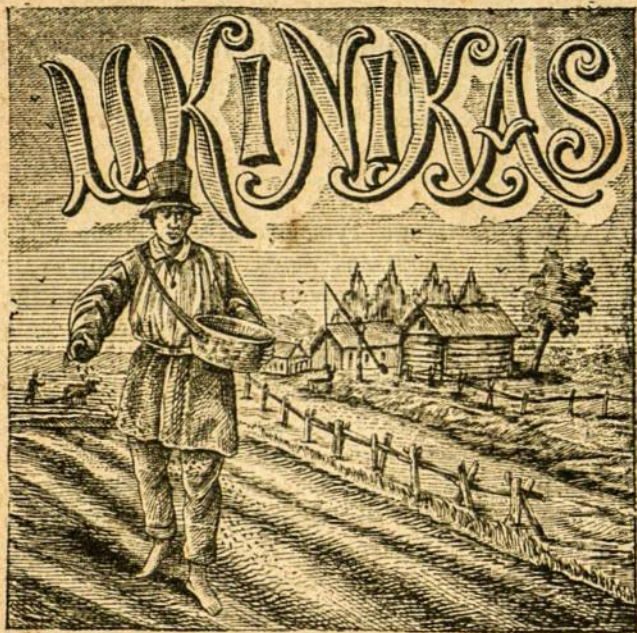

Laikrasztis, paskirtas reikalams ukinjų.

Išseina sykį ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijoje su prisiuntimu kopertose, 5 rubl., su perneszimu per rubežių arba per rankas imant nū perkupczių — 2 rubl.; Prususe, su prisiuntimu — 3 mark.; Amerikoje ir kitur — 4 mark.

Atkreipiame akis maloningų raszėjų ant to, idant kiek-tiek taikintu savo raszybą prie raszybos „Ukiniko“, nes taisymas rankraszczzių atgabena daug priklaus darbo.

Kaip, per užsitikėjimą žydu, Jurgis Baltaragis papūlė į vargą.

Tikras atsitikimas iš gyvenimo mūsų ukinikų.

Apraszė *Bitė*.

I.

Jurgis Baltaragis rymojo ant savo kiemo vartų pas ulyczią. Nors ans buvo gražus, tvirtas ir paprastai linksmas vaikinąs, bet žiūrėjo tą dien' lyg suniurusiai prieš save. Krimto tik ir krimto galą cibuko savo margos pypkos, užsimirszdamas iš sunkaus rupesczio užsitraukti saldų dumelį. Suraukęs kaklą ir lupas, kasė tik dažnai sav pakauszi, stumdydamas savo nieko neprasikaltusią kepurę tai į vieną, tai į kitą szalį. Dagi Margis, jo mandagus szuniukas, stebėjosi iš tokio nepaprasto pasielgimo gaspadoriaus ir, stropiai vinguliūdamas ūdega, tēmyjo Jurgiui į akis, tartum klausdamas: kas tav? — gal asz negerai apsaugau tavo turtus?

Bet Jurgis ir žvilgterėti nežvilgterėjo ant savo keturkojo prieteliaus ir tik dumojo ir dumojo: Kur asz gausiu pinigų? Nelabai kas dabar jų turi. Gal tik vienas senis Povylaitis? Ans dūtu-nors ir ant didelių palukanų —, bet kas jam užkimsz burną?! Tūjaus pasklys gandas tarp žmonių, kad Jurgis Baltaragis paskendęs skolose. Da ir *jinai* gal atsimesti...! — Žinoma, — žmonės kaip žmonės — iš po nagų iszkrapsztytų, idant kaip nors apkalbėti kitą, ipacz tokį, kursai — kaip asz dabar — rengiasi vesti (ženyti).

— Kad ji tą Gaigalą — dusavo Jurgis toliaus — ir užsimetė už savo laukakaktį*) prasyti tiek pinigų! Szimtą dvideszimts rublių! Kas jam tiek gal dūti?! O nevidonas nenori man nė kelių rublelių nuleisti! Teisybė, arklys puikus: jaunas, gražus! — O kaip jis tiktu prie mano bėriuko! — Abudu bėri — vieno augszczio — butų puikus dvejatas!

Pamislyjęs apie tai, dagi galva linkterėjo mūsų Jurgis ir ant valandos linksmumas žybterėjo jo akyse. Margis, iszvydęs linksmumą ant veido gāspatoriaus, ar didei prasidžiugo ir, balsiai sulojęs, szoko augsztyr prie Jurgio, bet tas spyrė ji taip smarkiai su koja už tokį nelauktą szūlį, kad vargszasznelis atsidurė pagal paczių durių grįczios ir ten atsigulė, dumodamas, tur but, apie nedėkingumą žmonių veislės.

O Jurgis vis stovėjo ir stovėjo prie vartų klausdamas savęs Dievas žin' kelintą kartą: Kur asz dabar gausių pinigų? Ką tik turėjau pardūti, jau pardaviau. Teisybė, su linais per daug pasiskubinau, per pigiai atidaviau. Kad bucziau ilgiau palaukęs, bucziau daugiau gavęs. Bet ką dabar darysi, jau niekas nepridės, ką per mažai gavau.

Juk galėcziau apsieiti ir be laukakakczio — kad tik ne ta Meszkaiczių Jieva. — Pats sziantdien girdejau, kaip ji szaipėsi ant szventoriaus. Užklausta savo podienės, kodėl ji už manęs netekėjo, atsakė — pikta ir atsiminti! (czion Jurgis nusispjovė isz piktumo): — Tai ką, kad Baltaragis geras!

*) Laukakaktis arba blesis = tai arklys su balta kakta.

Ar-gi jau ant svieta daugiaus gerų nėra? 'Tas, už katro dabar prisizadėjau tekėti, žada į szliubą važin-damas porą arklių pakinkyti, o žmonės sako, kad nė triobos jo neprastesnės už Baltaragio.

Stovėjo Jurgis tada prisiglaudęs prie sienos szalia bažnyczios, o jos ties didžiomsiems durims. Jos jojo nematė, bet Jurgis girdėjo kiekvieną jų žodelį. Podienė — iszminga žmona — vėl tarė: Gal Baltaragis galētu turėti porą puikesnių arklių dėl iszvažiavimo? — Tiek zaunyjo vėl ana pluszkė, nežinau, kur turėjau protą norėdamas ją vesti — mislyjo Jurgis: Tai, girdi, kad Baltaragis galētu, tai butu seniai jau nū Gaigalo nusipirkęs jo laukakaktį — o dabar vis dera, vis dera, o pirkt neperka; matoma, neturi isz ko. — O tu žiopa! Pamatysi, kaip asz ant savo veselijos važinėsiu! Tik bėda su tais pinigais kur tu czia žmogus jų gausi?

Tas klausimas užė Jurgiui, kaip spiečius biczių galvoje. Vis ans klausė ir klausė, o atsakymo niekaip negalėjo rasti. Klausė ans savęs, tai žiurėdamas ant pasisziauszusių szaudinių stogų kaimyno triobų, tai ant visaip iszkreivežūtu plikų szakų senų obėlių ir grusnių skėtrianczių darže ties var-tais, tai ant ulyczios, baltu minksztu, sniegu iszklotos, o viduriu visiszkai patamsėjusiu nū beveik turintimpo mindymo ir szviesių spindulių saulės, uždengtos dabar, lygiai kaip ir visas dangus pil-kais debesiais.

Pradėjo iszlengvo snigti. Isz pradžios pradėjo byrėti tik smulkutės žvaigždelytės, kurios, tartum norėdamos palinksminti Jurgi, krito jam tai ant

kepurēs, kuria veikia izsmargino baltais tuszkeliais, tai kabinosi jam prie jo gelsvų plaukų ir usų, tai lipo prie riebių, raudonų skrostų ir nosies, persimainydamos czion tūjaus į itin mažus laszelius vandens.

Bet ar galėjo tie smulkucziai, dailus iszsiuntiniai debesų atitraukti Jurgį nū jo mislių, kad ir skudrus ir garsus balsas jo seselės neįstengė to padaryti!

Szaukė ji jau antrą kart: Ar girdi, Jurgi! Ar nepadėsi mums szilandien apsiliūbti?

Bet negavus atsakymo, apsisuko ji vikriai ir nuėjo su milžtuve į kutę, kur jau bernas neszė vandenį arkliams, o pusbernis karvėms ir avims.

Tik už geros valandos „ubagiszkaais kasniais“ drimbantis sniegas ir lygiai su nusileidimu saulės pakilęs smarkus vėjas privertė Jurgį pasijudinti isz vietos ir įeiti į grįčią.

Placzioje, gražioje grįczioje sėdėjo viena sena matutė, kertelėje ant lovos, ir, turėdama tarp savo liesų rukszlėtų pirsztų rožanczių, sznibždėjo poterius isz reto judindama lupomis. Iszvydus įeinantį Jurgį, baigė skubiai senelė poteriauti ir parsizegnojus tarė rupestringu balsu:

— Kodėl nevažiavai szilandien pas Žiburius? Szventą dien' vis butų geriau ir nū darbo nebutum sugaiszės; o reiktų jau kartą susitart, kada kelsime veselijas. Paskui ant greitujų nežinosime rė už ko griebtis.

— Bus da czėso! — sumurmėjo po nosia Jurgis, mesdamas kepurę ant stalo ir sėsdamas taip smarkiai ant kedės, kad ana drucziai su-braszkejo.

— Vis bus czėso! bus czėso! — atsiliepė tūmtarpu pagrižusi iš kutės jūdbrūvė Marytė, Jurgio seselė, szlūstydamą su margu žiurstu jauną ir, kaip obūlėlis, apskritą ir raudoną, o dabar nū sniego suszlapusį veidelį. — Jau dveji užsakai išėjė, o dar nė alus nedarytas, nė nieko!

— Su jums, boboms, tik prasidėk, tai nė galo nėra! — atrēmė Jurgis szlurksztu, piktu balsu, prieidamas prie pecziaus, idant užsidegti pypkę.

— Jau tu ant bobų nerugok! — suszuko, sutraukdama antakius, Marytė. — Mes nežiopsojome per visą dieną prie vartų, kaip tu szlindien! Ir bėriukas visiszkai sukus priesz veseliją! Kas tai matė? — Kaip iš bažnyczios pagrižom, iki tam laikui stovėjo ans negirdytas ir neszertas. Kaip įėjau į kutę — tai net gailu paliko: arklys dairosi, žvengia, tartum praszydamas.

— Jurgis vel atsisėdo ant kedės pagal stalą ir, tur but pasijutęs kaltas esąs, tarė ramiu balsu:

— Ryto po pietų važiūsiu pas Žiburius.

Vakarienę valgė visi tylėdami, tartum koks liudnumas slugojo ant visos giminės, nors iš tikro vienam Jurgiui buvo tik pikta, kad negalėjo ans atrasti tokio žmogaus, tokio prieteliaus, kuris jam paskolintų pinigų ir niekam to nepasakytų.

Didei gerai tinkasi jam dabar vesti, nės brolis jo sužiedotinės ėmė Marytę ir taip mainant seselėms nereikėjo nė vienam, nė kitam broliui dalies mokėti. Tėvas buvo užrasęs Marytei tukstantį rublių, o jaigu Jurgiui reiktų dabar tiek iszmokėti, tai nežinotu ans ir ką daryti. Dabar reikia jam tik menkų pinigėlių, ir tai nežino iš

kur paimti, ipacz kad tie seneliai Žiburiai taip tvirtai užsakė, kad, pakol jie gyvi, neiszdūs dukters už tokio, kuris turi nors menkiausią skolą. Ir ką asz dabar darysiu? Negerai butų, kad velselijos iszirtu, nės ir Žiburaitė didei smagi ir daili, nors, žinoma, toli netokia, kaip Meszkutaitė, bet ką, isz gražumo sviesto nemuszi.

— Ale kaip bus, taip bus, o be poros arklių į szliubą bet nevažiūsiu!!

Visa szejmyna su nusistebėjimu žiūrėjo į taip parsimainiusį Jurgį, kuris maž ką bevalgė, ir netik suniurusiai priesz savę žiūrėjo, bet da ir tankiai dusavo.

Pasibaigus vakarienei, matutė paklausė:

— Ar tu nesergi, Jurguti! Gal kokia liga, nedūk Dieve, prie tavęs prikibo?

— Sveikas asz! — atsakė trumpai Jurgis ir, užsakęs da savo bernams, kad ryto anksti reiks į miszką važiūti, atsigulė, o paskui jį veikiai ir visa szejmyna sugulė.

Naktis buvo tamsi, vėjas tik draskėsi ir daužė langinyczias. Kada-nekada suluja Margis, tartum dūdamas ženklą savo budrumo. Gričzioje visi szniarpszczia ir knarkia giliame miege, apart Jurgio, kursai blaszkosi nū vieno szono ant antro, o mislis apie pasiskolinimą pinigų lyg yla duria jam į szirdį.

Pirma kart jo gyvenime atsitiko, kad ans taip ilgai užmigti negalėjo. Jau ir gaidys pragydo, o ans da mislyjo ir mislyjo.

— Ar isz tikro nekabinasi tik prie manęs kokia liga? klausė ant galo ans savęs. Nedūk Dieve,

dabar smerties! Žmogus da nē kiek neēsi gyvenęs ant svieto ir per tą laiką, kur gyvenai, ką gero regėjai? Darbas tik, vienas sunkus darbas. Iki tētuszis gyveno, neleisdavo gaiszti nē vienos valandos. Nesamdydavo, budavo, nē vieno berno, tik vis Jurgi szen, Jurgi ten! Teisybē po jo smerties paliko graži duba*) ir da tukstantis rublių bankoje. Tik triobos buvo visos suirę, stogai pasisziausę. Dabar nors ir nepaliko nē skatikėlio isz tos tukstanties, bet už tai kokios triobos?! — Ant kelių mylių aplink neatrasi tokių triobų. Kokie pamatai! — Teisybē nemaž prisidovyjau su tais akmenimis. — Gerai butų truputį atsilsėti: duba pilna ir dabar visoko. Givūliai gražus, kad tik tą laukakaktį galėcziau da nusipirkti. Turiu szimtą dvideszimts rublių, bet, jaigu jūs iszdūsiu ant arklio, tai neturėsiu kūmi už szliubą užmokėti, o ir ant veselijų reiks szį-tą pirkti, nes kas butų per veselijos be vyno, be baltakės.

Czion jau pailsusi mislis Jurgio liaujas dirbus — pradėjo ans giliai kvėpūti ir užmigo. Bet, matoma, nebuvo jam sziandien paskirta ir sapne atsilsėti. Pradėjo sapnūti. Rodėsi jam, kad ans jau nusipirko laukakaktį ir pasikinkė jį kartu su savo bėriuku į naują važį. Be galo puikiai iszrodo arkliai prie geltono, žalsvais rėželiais iszmargito, važio. Pasiēmė da Jurgis ir raudonas naujas vadeles, kurias žadėjo pirmą sykį paimti važiūdamas į szliubą, bet norėjo dabar taip jau pasigražinti ir iszvažiavo į ulyczią per sodžių ant

*) duba — ukė, gaspadorystė.

vieszkelio. Važiūdamas per sodžių, matė, kaip Meszkutaitė, pamaczius jį taip puikiai važiuojantį, net akis iszvertė ir pamėlynavo isz piktumo ir užvydėjimo, o jam pasidarė taip smagu, taip be galo linksma ant szirdies. Tik, staigu, ans pats nežino, kaip tai pasidarė, bet atsirado ans ant stataus pakriauszio upės ir pamatė, kad priesz jį, ant jo bėriuko joja Meszkutaitė, kurią ką-tik buvo matęs taip supikusia. Bet ne tik jojo jį ant jo bėriuko, bet vedė da szalia savės, turėdama už karczių ir laukakaktį; o jojo taip greitai, taip greitai, vis augsztyn ir augsztyn, kad ans jos niekaip pavyti negalėjo. Nori pasiskubėti, bet žiuri, kad vieton naujų raudonų vadelių turi rankose kudlotas ausis Margio, o vieton sėdėti gelsvam važyje, sėdžia ans ant sprando savo szunies, o nors jo Margis bėgo, kaip vėjo neszamas, bet kur jis pavys tokius puikius žirgus. Už tai nori Jurgis pats bėgti, bet negal niekaip kojų isz vietos pakelti, tai pradeda szaukti ir rėkti, idant kasnors iszgirdęs, atbėgtu jam ant pagelbos, nes kitaip gal Meszkutaitė kur nors da pražudyti jo arklius. Ir vis-vien rėkia už tai Jurgis: Turėkite, turėkite tą paszėlusią mergą!

Bet umai pajuto Jurgis, kad jį kas-žin-kas smarkiai judina, ir iszgirdo parsigandusį balsą savo motinos.

— O ką, ar nesakiau vakar, kad nesveikas esi. Kas tav taip sopa, kad tu taip vaitoji?

Pabudo Jurgis pailsęs, sunkiai kvėpūdamas ir szlapias nū prakaito.

— Nieko man, matut', asz tik sapnavau! — atsakė Jurgis keldamasi isz lovos, nės iszgirdo gaidį antrą kart giedant.

Dėkui Dievui! — tarė matutė — asz jau mislyjau, kad sergi.

Prikėlęs tūjaus berna ir pusbernį, Jurgis rūszėsi sziantdien vikriai, nes norėjo, kaip sakė, priesz piet' du kart suvažinėti į miszką. Pavalgę pusrytį, iszvažiavo visi trys vyrai skubiai, da gerai priesz užtekėjimą saulės. Jurgis buvo ir sziantdien taip pat susiraukęs ir suniuřęs, kaip vakar.

Kelias buvo didei užpustytas ir per tai sunkus, bet su tuszczioms rogėms greitai nuvažiavo jie į miszką, tik atgal grįžti buvo sunkiaus. Arkliai, nors ir stiprus, vos galėjo patraukti, ir patiems atsėjo dažnai pėksztiems eiti. Jau vieną kart buvo smarkiai užrustinęs Jurgį pusbernis, kuris pirmas važiavo ir ant užlankio kelio iszvertė savo vežimą. Dabar vėl ans kas-žin kodėl sustojo.

— Kas ten? — suriko Jurgis, stovėdamas szalia savo rogių. Antaniuk, ar tu vėl iszsižiojai?

— Ne — atsiliepė Antaniukas verkszlingu balsu — bet žydas nedūda kelio, sako, kad ans kiauszinius vežąs ir galįs jūs sudaužyti pasukęs į szalį.

Supykęs szoko Jurgis prie žydo ir, pakėlęs botagą, szaukė: Ak ty jevrei! Paszol von!

Bet žydas nė kiek tūmi neparsigandęs tarė: — Ui, ui, Baltaragis, kodėl tamsta toks piktas? Arielkos į burną neimi, o maskoliszakai koliojiesi, kaip girtas!

— Tylėk! tu žydpalaiki ir dūk kelią! Sakau asz tav! — szaukė Jurgis.

— Kaip asz dūsiu, kaip asz galiu dūti? Man bus didelė iszkada — vaitojo da žydas, bet jau suk-

damas į szalį savo kumelę. Bernai padėjo jam da pasukti ir jų vežimai pravažiavo pro szalį isz lėto. Prie paskutinių rogių ėjo pats Baltaragis, ir tą užkalbino žydas, žiurėdamas jam savo žalsvomis, gudriomis akimis į veidą, tartum norėdamas ispėti jo mislis: — Girdėjau, kad tamsta rengiesi vesti.

— Tai ką? — sumurmėjo nenoroms Jurgis, važiuodamas tolyn. Bet žydas palikęs savo kumelę paskubino paskui jį, cypdamas, kaip tik galėjo, szvelnesniu balsu: Ui, ui, Baltaragis! Kodėl tamsta taip didžiojies ir nenori su manimi kalbėti? Ui, kad žinotum tamsta, kaip asz tamstai gero geidžiu! nors ir niekados pas manę neužeiini pasisizildyt, arba puskvatierkę su prieteliais iszgerti. Tamstos tėtuszis luvo ne toks . . .

Jurgis vis tylėjo, tartum ir negirdėdamas visos tos sznekos. Jau žydas norėjo grįžti prie savo rogių ir sustojo ant kelio, bet, valandą pasimislyjęs ir pamatęs, kad jo suvarginta kumelė isz vietos nesijudino — pradėjo vėl vytis Jurgį, szaukdamas: Palaukk! Palaukk, tamsta Baltaragis!

— Ar tu neisi szalyn nors kartą nū manęs! — suriko Baltaragis neatsikreipdamas ir jau greičiau važiuodamas.

— Palaukk! Palaukk! Turiu reikalą! — szaukė vėl žydas jau bėgdamas tekins.

Jurgis užturėjo arklį ir, sėdėdamas ant vežimo, isz lengvo atkreipė galvą: — Na, ko reikia? — klausė anas.

— Norėjau paklausti — szaukė žydas nū pailsimo sunkiai kvėpūdamas: — ar nereikia ko nors ant veselijos? Arielkos? Ui, asz turin labai geros!

Vyno? Ar nebrangus. Jaigu reikia, tai galiu dūti ir ant bargo. — Isztaręs tūs žodžius nutilo žydas, žiurėdamas gudriai ir su akyvumu Jurgiui į veidą, nes užtėmyjo, kad ans prie paskutinių žodžių lyg kruptelėjo, lyg atsiminė ką.

— Ant bargo, kaip ant bargo? — tarė isz lėto Jurgis. Bet žydas, nedūdamas jam pabaigti, užklausė skubiai: — O gal taip tamstai reik pinigų? Žinoma, priesz veseliją.

— Isz tikro butu gerai, jaigu galėtum man paskoliti nors ant trumpo laiko kokią trisdeszimts arba daugiau rublių — tarė Jurgis nedrąsiai.

— Ui, ui, kodel ne? — suszuko greitai prasiidžiugęs žydpalaikis: ar tūjaus?

— Jū greicziau, jū geriau, tik nesakyk niekam apie tai — kad iszgirsiu, kad iszbliovei, — na — a! — tarė Jurgis, grumodamas su botkoczium.

— Ko tamsta bijai? Kad tamsta taip sveikės butum, kiek asz viso ko žinau, o nė szū nesulos apie tai! — szańpėsi žydas, lingūdamas galva ir traukydamas peczius: — Tik asz tiek pinigų susavim neturiu, bet tūjaus tamstai atvesziu! — skubino žydas, dasilytėdamas kepurės ant atsiveikinimo, ir nubėgo linksmas pas savo kumelę.

Jurgiui po tos kalbos, kaip akmenis nukrito nū szirdies, už tai linksmi suszvilpo ant savo arklio ir numovęs pirsztinę glūstė ir suko savo usus, iki jūs smailai augsztyt neužrietė.

Mat! — tarė ans sav: — kunigai ir taip kiti, kurie savę už galvoczius laiko, gina su žydais užsidėti, o be žydo niekai! Kvailys asz buvau, kad tūjaus isz pradžios prie Mauszos nesikreipiau.

Pagrižęs namon, neminėjo ans jau apie antrą važiavimą į miszką. Tik jūkėsi ir rūsžėsi, bėgdamas tai pas savo bėriuką, kuriam szindien apscziai žirninių miltų į rindą pripylė, tai glostydamas Margį, kuris isz džiangsmo bėginėjo paskui gaspadorių arba vaikė varnas, pulkais priesz kutės duris susirinkusias.

Po pietų įvažiavo į kiemą žydas, su kuriūm Jurgis buvo ant kelio susitikęs ir užsadarė jųdu abudu ant ilgos valandos seklyczioje. Girdėti buvo jų abiejų sznibždanti balsai, ipacz žydiszkas, kuris daug, daug ką prisznekęjo. Nė Matutė, nė Marytė, nė niekas isz szeimynos nežinojo ir suprasti negalėjo, apie ką ten taip daug jųdu kalbėjo.

Po iszvažavimo žydo, nuvėjo Jurgis tūjaus pas Gaigalą, givenantį kitame gale sodžiaus, ir, parsivedęs nū jo laukakaktį, suszaukė visus namiszkius, idant jie drauge su jųm pasigērētu nauju arkliu, o veikiai po to pats, apsivilkęs gražiausiais rubais ir pakinkęs jau porą arklių, iszvažiavo pas Žiburius.

Utarnike po nedėlios vincziavojo parapijos bažnyczioje dvi poras: Jurgį Baltaragį su Žiburaite ir Žiburį su Maryte Baltaragaite. Puikesnių už tas veselijas jau seniai visoje apielinkėje nebuvo. Per visą sanvaitę svecziai linksminos, važiudami tai pas vieną svoczią, tai pas antrą, tai pas Žiburius, tai pas Baltaragius ir visi visur stebėjosi puikumu Jurgio bėriukų, o atsirado nemaž ir tokių, kurie jam jų dagi pavydėjo.

Per vis linksmau buvo svecziams pas Baltaragį, nės pats gaspadorius linksmas mokėjo gražiai sveczius mylėti, už tai jie ir iszgērė pas jį visą alų,

padarytą isz dvylikos purų miežių, o kiek tada pragaiszo da kitų gardžių gėrymų ir valgių, tai sunku butų ir surokūti! Už tai sviečiai szoko — trypė, dainavo, ir visaip linksminosi, be jokio galo.

II.

Jau treči metai slinko nū tų veselijų. Baltaragiai gražiai tarp savęs gyveno, nors, žinoma, ir tarp jų neapseidavo kartais be mažų vaidų ir nesutikimų, bet nėra apie tai ir ką minėti, nes, kaip sako patarlė, nėra grįczios be rukų.

Bet abelnai jaunų Baltaragių kiemas rokūjasi už puikiausį ir linksmiausį netik visam sodžiuje, bet ir visoje parapijoje. Ir nēr kūmi stebėtis, nēs tankiai mėgdavo mūsų Baltaragiai kelti pas savę pokylius, pasinaudodami dėl to isz visokių priežasčių, kaip ant paveikslo, atlaidų parapijos bažnyčioje, arba miszių, kurias Jurgis, kaipo geras sunus, kelis kartus ant metų užpirkdavo už duszią amžinatilsį tėvo. Ar isz tos, ar kitos priežasties, bet kaimynai ir giminės susirinkdavo dažnai pas jį, gerdami alutį, kramtydami gardžius kąsnelius ir linksmindamiesi po kelias dienas. Nors ir katras isz senelių-kaimynų isztardavo kartais žodi, kad neva Baltaragis per daug uliavoja, ipacz, kaip tokiūse prastūse metūse, bet tūjaus atsirasdavo nemaž isz jaunumenės, kurie dagi rugodavo ant senelių už tokią jų kalbą, tardami: — Ne kiekvienas gal gulėti per visą amžį, kaip meszka savo urvoje! Žmogui reikia su žmogum suveiti! Ką czion Baltaragis blogo daro, kad kartais su prieteliais pasi-linksmina? Į karcziamą neina, pasigert nepasigeria!

Darbinikai — ans pats ir jo žmona — toki, kokių dabar sunku ir atrasti! Skolų neturi — kodėl jis negal kartais pasilinksinti?

Taip kalbėdavo apie jūs žmonės, o dabar prižiūrėjime mes patys gyvenimui mūsų senų pažįstamų. Buvo pradžia pavasario. Dirva, numetus savo baltą skrandą ir kasdien džiovindamas ant saulės, szaukė prie savęs artojus.

Bet Baltaragis sėdėjo sziandien per visą dieną grįčioje, nes bjauri dargana neleido jam griebtis už lauko darbo. Nepersimainė ans per tą laiką nė kiek, buvo taip-pat tvirtas ir smagus, o dabar vieton rustauti ant bjaurios darganos už trukdinimą darbo, jūkėsi ans szirdingai, žiurėdamas į savo mažą sunelį, susitvėrusį savo mažoms nutukusioms rankutėms už „teczio“ rainotų kelių ir bandantį su pagelba jų užlipti jam ant kelių; bet nei-stengdamas da to padaryti, kelia mažiukas tai vieną tai kitą kojutę augsztyn, tai trypia ir szokinėja, visas linksmi jūkdamasi.

Ir „mama“ liaujasi siavus ir sudėjus rankas ant kelių žiuri ant savo szirdelės; o linksmumas ir laimė žiba ant jos jauno skaistaus veido.

O „baba“ tai net kratėsi isz jų ir, atsitupus szalia kudykio, szaukė vis: Na, Jurgut, szok, szok da vieną kart!

Toje valandoje sugirgždėjo vartai ir jauna Baltaragienė priėjo prie lango, idant pažiūrėti, kas per tokį blogą orą galėjo atvykti. Bet, staiga, visa paraudonavus atszoko nū lango ir suszuko piktu balsu: Vel tas bjaurybė! Vel tas Mausza! O nelaimė mano su tūm žydu! Vaidinasi kaip pats

piktasis. Kaip asz nekencziu tų žydpalaikių! Kad galėčiau, tai szunimis jūs visus iszpjudycčiau!

— Kad tu taip nelotum! — suszuko Jurgis su nekantrybe ir atstumė veikiai nū savęs kudyki, kursai už tai baisiai klykti pradėjo.

Iszbėgęs į priemenę, Jurgis atrado ten Mauszą, nū kurio priesz veseliją buvo gavęs pinigų pasiskoliti.

Pasisveikino žydas su gaspadorium, mirkcziodamas linksmi akimis ir rugodamas ant blogo oro ir da prastesnio kelio: — Pakol apie reikalą mes pakalbėsime, gal tamsta užpilsi mano kumelei kokį gorcziuką avių? — praszė žydas szvelniu balsu. Jurgis tūjaus apsigrėžęs iėjo atgal į griczią ir, paėmęs kepurę ir raktą nū vagio, iszėjo, nežvilgterėjęs nė ant savo nuliudusių moterų ne ant balsiai verkianczio kudykio.

Nors lauke drucziai dribo szlapias sniegas su lytum, bet Jurgis, pasėmęs isz svirno avių, padėjo žydui į maszą ipilti ir kumelei ant snukio užkabinti. Paskui, pavadinęs žyda į svirną, užsidarė ten, turbut idant moters jų kalbos neiszgirstu ir paklausė: — Ko dabar tav reikia? Juk da nėra sanvaitės, kaip iszdaviau naują vekselį.

— Ui, ką man dabar tas vekselis, kad man pinigų reikia? Mano szvogeris, pažįsti tamsta, Berkis isz murinės karcziamos, nori važiuoti į Ameriką.

— Na, žinoma, kas jam gal uždrausti?

— Tik asz esu jam kaltas penkius szimtus rubliu! O tamsta žinai, kad asz esu biednas žydas! Isz kur asz tiek pinigų paimsiu? Na, tai pamislyjan, kad gal tamsta dabar man atidūsi?

— Penkius szimtus rublių! — suriko su pasibaisėjimu Baltaragis — ar tu, žyde, isz proto iszėjai? Ar jau svajoji?

— Nu, ką taip tamsta rėki? Ar asz neturiu tamstos vekselio ant penkių szimtų rublių? — czypė žydas.

— Tai kas, kad turi vekselį! — tarė Jurgis: Bet ar tiek tu man davei? Žinai pats, kad tikt keturiasdeszimtis rublių.

— Žinau, kaip-gi nežinoti? Bet tai jau dabar du metai. O kur palukanos? — atkiрто žydas ruscziai, bet tūjaus, tartum ką-nors atsiminęs, tarė vėl, kaip tikt galėdamas, szvelnesniu balsu: — Bet tamsta Baltragis nebijok, asz tamstai nieko blogo nepadarysiu. Kad asz ir turiu tamstos vekselį ant tiek pinigų, bet kur-gi asz nū tamstos tiek reikalausiu? Ui, ui, mes taip gerai su tamstos tėtusziu gyvenome, ir tamsta pats žinai ne nū sziandien, koks asz tamstos prietelius! Treti metai eina, o ar žino kas, kad Jurgis Baltaragis turi skolos? Tikt asz atvažiavau dabar praszyti tamstos pinigų nors truputį, kiek tamsta gali, tiek dūk! — Asz pats turiu dabar atidūti skolą savo szvo-geriui. Žinoma, jam dabar pinigai reikalingi ant kelionės.

— Isz kur asz dabar tav paimsiu pinigus, žinai pats; pavasaris, isz kur gal gaspadorius tokiame laike iszrinkti? — tarė Jurgis rupestingu balsu.

Bet, matoma, tokio tikt atsakymo ir tereikėjo žydpalaikiui, nes džiaugsmas sužėrėjo jo gudriose akysė ir tarė ans vėl skubiai: — Nu, jaigu

tamsta negali man dabar atidūti pinigu, tai leisk man nors savo vekseli atidūti mano szvogerui. Žinoma, tikt ant to laiko, pakol asz pinigus isz kur-nors sugriebsiu.

— Kodėl ne? Gali dūti! Ar man ne vis vien, ar tas popierius pas tavę, ar pas tavo szvogerį guli? — atsakė Jurgis, mostelėjęs su ranka.

— Nu, tai sudievu! — tarė linktelėjęs Mausza ir veikiai nubėgo pas savo kumelę ir apgręžęs vežimą iszvažiavo tūjaus isz kiemo.

Kiekviena kart paskui tokio apsilankymo žydo buvo Jurgiui didei nesmagu ant szirdies, nės jo pati taip to žydo nekeitė, tartum jausdama ką pikta, ir iszmetinėjo Jurgiui kiekviena kart, kad ans, Dievas žin', kokias ten paslaptis turi su tokiu Judosziu.

Kartais užeidavo Jurgiui noras prisipažinti savo žmonai prie tos nelaimingos skolos, bet, kiekviena kart nepritekdavo jam drąsumo isz baimės, kad nereiktų nukęsti dar daugiau iszmetinėjimų ir rugojimų. Kad ir pasakyciau, tai tūmi skola nesusimažins mislijo Jurgis — ir užtai gerai pamišlijęs prieidavo ans kiekviena kart prie nūmonės, kad geriau bus, jai ans ir toliaus, kaip iki sziol, užtylės priesz savo moteris apie tą skolą.

III.

Nū paskutinio apsilankymo žydo perėjo trys mėnesiai su virszum. Visa szejmyna Baltaragio buvo laukūse prie pjovimo rugių, tikt viena sena matutė rūszėsi grįczioje.

Saulė buvo jau augsztai; neužilgo turėjo visi grįžti ant pietų, kaip staiga, nepaprastai smar-

kiai sudundėjo ir suskambėjo ant ulyczios. Senutė, kaip buvo prie darbo pasikaiszius sijoną ir iki alkunių užraitytoms rankovėms, taip iszėjo isz griczios pasižiurėti, kas ten per trenksmas, ir pamatė į kiemą įvažiuojanczius du vežimus. Iszlipo vienas vyras, matoma, urėdnikas su žvaigždele prie kepurės ir su blizgancziais sagucziais prie drapanų, kitas-gi valsczioniskai, bet ar puikiai apsirėdęs.

Tas paskutinis užklausė tūjaus gaspadoriaus ir pasisakė esąs starszina (vaitas).

Senelė papraszė szeczcius į sėklyczią ir, neturėdama ką į lauką nusiųsti, bėgo pati paszaukti savo sunaus, bet susitikus su jūm tarpvartėje, suszuko baugszcziai: Eik, susimildams, greicziaus! Atvažiavo kas-žin-koks maskolius, tavęs klausia.

Jurgis paskubino į seklyczią, kur jam kamarnikas (assesorius), nės tai ans buvo, trumpais žodžiais apskelbė, kad atvažiavo apraszyti jo turtus už skolą žydui Berkiui Maliunskiui isz Panevėžio.

Kad butų Perkunas trenkęs isz giedro dangaus, tai nebutų taip iszgandinęs mūsų Jurgio, kaip tie žodžiai assesoriaus, drauge su laksztu popieriaus, „ispolnitelnyi list“, kurį jam tas pristavas (assesorius) parodė ir kuris davė žydui Berkiui Maliunskiui isz Panevėžio tiesą jo turtus isz licitacijos pardavinėti. Nū pirmo nusiminimo truputį atsigavęs, tarė Jurgis kamarnikui: — Žinojau, kad tas vekselis buvo padūtas ant sudo, bet man Mausza sakė, kad tai niekis . . .

— O ką man tavo Mausza? Žinokis pats su jūm, o asz turiu savo darbą atlikti — atrēmė sausai kamarniks — ir paszaukdinęs da du ukiniku

isz sodžiaus, kaimynus Jurgio, pradėjo drauge su jais ir su starsziua (vaitu) vaiksztinėti po visas triobas, užraszdamas vis, ką tik atrado.

Tik užvis prascziausią kumelę parodė jie Jurgiui, kad neužraszyta, ir vieną karvę, o taip viską . . . Beveik visas padarines, vežimus, roges, geltoną važį, dagi stalus ir kedes seklyczioje. Svirne javų neradęs, liepė kamarnikas atrakyti skrynias, kur buvo sukrautos visos Jurgio geresnės drapanos ir kraitis jo žmonos. Tapo užraszytos visos jos skepetos, mažos ir didelės, szilkinės, vilnonės ir bovelninės, visi margi sijonai ir visi menkesni daigteliai. Isz eilės užraszė da ir duknas, priegalvius, lovas, vienu žodžiu, visus turtus Jurgio ir jo žmonos. Tik paliko, kas buvo grįczioje, nės ten kamarnikas neįėjo. Pats Jurgis stovėjo ant tako ties durimis, rankomis už galvos susitvėręs, tartum sapne.

Moters verkė ir raudėjo balsiai, o kaimynai žiurėjo, stebėdamiesi, atsistoję patvoryje ir negalėdami suprasti, kaip toks turtingas ukinikas Baltaragis galėjo leisti pristavą užraszinėti savo turtus už skolą.

Pietus atszalo, ir ugnis seniai užgeso, o niekas nepamislyjo apie valgymą. Bernas, pusbernis ir piemens stovėjo diendaržyje, į vieną kruvą susiglaudę, ir žiurėjo iszvertę akis tai ant Baltaragio, stovinczio nepajudinancziai ant tako tarp grįczios ir svirno, tai ant kamarniko, vaikszciojanczio su vyrais tai į kutę, tai į diendaržį, kur buvo uždaryti visi gyvūliai, parginti ant pietų isz lauko.

Baltaragis per visą laiką stovėjo be nūvokos, ir užtai nesuprato nieko ką jam kamarnikas isz-

važiuodamas sakė. Juto ans tikt neiszipasakytą gėdą ir szirdgėlą, kurios jam visą protą atėmė. Pirma nū to parsigandimo atsigavo Jurgienė ir nors dar aszarodama, priėjo prie vyro ir pradėjo jį kalbinti: — Už kokią skolą tavę taip apraszė?

Bet Jurgis stovėjo vis taip-pat nepajudinamas ir žiurėjo į savo žmoną placziai atidarytomis akimis, matomai negalėdamas suprasti jos žodžių.

Jurgienė sugrižo atgal į griczią ir, atneszus vandens su pūdeliu, davė Jurgiui atsigerti. Ans paklusnas, kaip mažas vaikas, iszgērė vandenį ir giliai atsiduso, tartum busdamas isz gilaus miego — Ak! — tarė — tas Mausza! tas Mausza!

— Ar nesakiau asz tav, — suriko visa drebėdama ir smarkiai pradėdama verkti Baltaragienė, — kad ans Judoszius! O tu prakeikta žydiszka smarvė! ką tu dabar su mumis padariai?!

— Ui, uī, kam tūjaus taip koliotis — susznabždėjo taip staiga szalia Baltaragių Mauszos balsas, kad jie abudu kruptelejo: — jau asz ir mislyjau, kad czion bus didelis parsigandimas — traukė toliaus žydas — už tai skubinau pas Tamstas, idant pasakyti, kad nėra ko bijotis.

— Kaip nėra ko bijotis?! — rėkė Baltaragienė — o! tu szėtone!

— Palaukk tamsta, palaukk! czypė vėl Mausza, prieidamas arcziaus ir keldamas ranką, idant jaja paglostyti Baltaragiene, bet ta atstumė žydą, su pasibjaurėjimu, szaukdama: Da tas velniās lys prie žmogaus!

— Ui, tamsta Baltaragiene! Kokia tamsta smarki! Leisk tik tamsta man pasakyti bent vieną

žodį! — szaukē Mausza, atsikreipdamas jau į patį Baltaragį ir kalbėdamas iszlėto ir aiszkiai:

Tamsta gerai žinai, pasiskolinai nū manęs pinigų, o ne nū Berkio, nu, už tai, kad tamsta pasiskolinai pinigų nū manęs, tai tamsta ir turėsi jūs atidūti man, tik man! — szauke žydas, muszdamas kumsczia sav į krutinę. — Ui, asz sakau tamstai, tik man, o ne kokiam ten Berkiui!

— Na, tai kodėl apraszē? — užklausē ant karto Baltaragis su savo žmona.

— Apraszē! ji-ji-ji, apraszē! — jūkēsi žydas — ir valandą patylėjęs užklausē ans žiurėdamas Baltaragiui stacziai į akis: — Pasakyk man tamsta, isz ko valgytų toks kamarnikas dūną, kad ans neapraszinėtų? — Tamsta valgai dūna isz laukų, asz — isz kromo, o toks kamarnikas, žinoma, tik isz užraszinėjimo, nės ant to vieno ans tik ir stovi. Mausza, pamatęs, kad Baltaragiai, iszgirdę tūs jo žodžius lyg truputį nusiramino, traukē toliaus, tycziodamas ir da linksmesniu balsu: — Apraszē! — apraszyt gal jie, kiek nori, bet mes ne pirma diena su tamsta, Baltaragi, pažįstami! Nebijok tamsta nieko! Nedūsiu asz tamstai skriaudą padaryti! Kaip gi? Tokiam žmogui! Tamsta viską pas manę perki, ui, o asz leisiu tamstos turtus parduvinėti! — Kad ir lieptų tamstai viską, ką dabar užraszē į valstį vežti ant licitacijos, tai ir tada nebijok! Nors paskutinėje valandoje, nors atsieitu man isz po žemės iszkasti, bet pinigai bus!

— Ui, kaip-gi nebus? — Užkimsziu asz tada gerklę tam Berkiui! Ui, nemislyjau asz, kad ans toks beszirdis, nors ir mano szvogerys! —

Prasziau asz jo — palaukk da, palaukk da biskį, — bet mat, nenori ans laukti, nu, ir ką padaryti? Ui, Baltaragi, kad tamsta žinotum, kaip man tamstos gaila, kad tamsta taip persigandai! Bet tik daugiaus nebijok! Ar mes nepasirokūsime? Kaip-gi nepasirokūti? Su tokiu gaspadorium, — baigė Mausza mesdamas godų žvilgterėjimą ant gyvūlių diendaržyje ir į kūtę, kur linksmai barsz kino lenciugais stovėdami prie rindų bėriukas su laukakacziu. — Asz tamstai tik sakau da, kad nedūk kite baugintis ir pasilikiti! tarė žydas ir iszbėgo vikriai per vartus.

— Dėkui Dievui, kad taip pasibaigė! — atsiliepė Baltaragis — sunkiai atsiduksėjęs, kasydamas pakausį ir nedrįsdamas žvilgterėti savo žmonai į akis.

— O, asz žinau, kad nedūk Dieve su žydais įsileisti! — atrėmė jam jo žmona pusbalsiu ir nusiskubino į griczią prie darbo, jau ir taip smarkiai sugaiszinto.

Ir vėl gyvenimas Baltaragių pagrižo prie prasto budo — ir vėl visa szejmyna triusinėjo stropiai, — tik linksmumas isznyko visiszkai tarp jos. Galima buvo dažnai matyti, kaip isz paraudonavusių akių senosios Baltaragienės byrėjo aszaros, — tykios, sunkios, karczios, slėpdamosi kur ten tarp gilių rukszlių jos susiraukusio ir patamsėjusio veido. Aszaros gimdytojos turbut krito visu savo sunkumu ant szirdies Jurgiui ir slugojo jam ne mažiaus ant duszios, kaip rupestis apie skolą, nės par tas kelias sanvaites taip ans pablogo, kad, kas jį tik pamatė, klausė, ar ans neserga.

Taip-pat buvo ir su jo žmona. Darbas jai nesisėkė, tankiai atsistojus viduj grįczios mislydavo ir mislydavo, ir atsiminti negalėdama, kur turėjo eiti, arba ką paimti, bėgdavo vargszė prie savo kudykio ir, paėmus jį ant rankų, glebėstodavo jį ir glausdama savo aszaromis apipiltą veidą prie jo krutinėlės. O kudykis, nejudamas tų aszarų motinos, kurios įsigerdavo tik į jo storus drobinius marszkinėlius, ir nesuprasdama da nėjokių sielvartų, pasinaudodavo kiekvieną kartą isz tokio atsitikimo ir įsiveldavo savo rankutėms į mamos gelsvus garbanotus plaukus, idant nors tokiu budu truputį pasilinksmint, nės jau dabar niekas isz iszaugusiųjų nesidžiaugė ir nesijūkė kartu du Jurgucziu. O baba tai net apsiverkia kartais, žiurėdama ant mažiuko ir giliai dusaudama taria: — Kas gal žinoti, ant kokių vargų tu dabar augi?

Kartais vėl jauna Baltaragienė praszo savo vyro, kad ans ją leistu važiuoti pas tėvus, idant su jais pakalbėti apie tą reikalą. Nes — tardavo ji — vis butu geriau, gal galėtu jie kokią rodą dūti.

— Kokios ten rodos reikia? — atsakydavo tada Jurgis, — juk jie gerai žino, kad nėra ko bijotis. Mausza tik jūkiassi isz mūsų baimės.

Tokiais arba panasziais žodžiais neva nuramindavo Jurgis savo žmoną, negalėdama pats niekur ramumo atrasti. Bet užklaustas savo giminių arba kaimynų apie skolą, atsakydavo jūkdamasi ir sukdama savo usus į augszta: — Ką ten ta skola! Jūkai tik ir daugiau nieko! Žydai susibarė tarp savęs — vienas isz jų papirko kamarniką — na, ir žinoma, tas, neturėdamas ką veikti, važiavo apraszynėti!

Bet palikęs vienas, mūsų Jurgis kartais ir labai nuliūdavo. Nors ir tvirtai įtikėdamas Mauszos žodžiams, gerai žinojo, kad nebuvo ką rupintis, bet, matydamas nuliudimą moterų, negalėjo ir ans nusikratyti nū neramumo, kuris smeigėsi jam į szirdį, podraug tu kas-žin kokia neaiszkie abejone ir tamsia priejauta.

Kelis kartus lagi atėjo jam į galvą-važiūti į miestelį ir pasikalbėti apie tą reikalą su koku geru advokatu, bet kiekvieną kart nedavė jam to padaryti arba koks darbas, su kuriūm turėjo pasiskubėti, arba vėl pasigailėdavo arklio taip toli važinėti del vieno to reikalo, — o nedeldieniais, kada budavo bažnyczioje, tai paprastai su katra nors isz moterų, kurioms vėl nenorėdavo liepti laukti, ir taip atidėliojo ans tą savo pasisznekejimą su advokatu nū vienos dienos ant kitos.

Su Mauza buvo ans per tą laiką kelis kart suvėjęs. Tas ramino jį, tardamas:

— Ui, ką tamsta bijai? Mano reikalas — tai mano ir rupestis. Kad tamsta žinotum, kaip asz esu pailsęs! — Neturiu nė vienos valandos atilsio nė dienoje nė naktyje! Vis važiūju ir važiūju, — o vis del to reikalo! Nors da visų pinigų neturiu, bet pinigai bus ant laiko, sakau asz tamstai.

Nors paskutinėje valandoje, bet pinigai bus!

Pi! — cziulpė vel žydas iszskėsdamas rankas, — koks asz bucziau žydas? — Szuniu galėtum tada tamsta manę pavadinti!

Ir kadir smarkiausiai pakylusis ir neramumas abejonė szirdyje Jurgio nutildavo beveik visūmet po tokių žodžių žydo, ale ant trumpo laiko.

IV.

Visi jau žinojo, kad priesz Žolinę tą dieną Baltaragio manta parsidavinės miestelyje isz li itacijos.

Jurgis, nors ir tikėjo tvirtai, kad ant to nepareis, bet su lengvai suprantamu neramumu ir paslėpta baime žiūrėjo į netolymą ateigą.

Kelias dienas priesz licitaciją buvo da pas Baltaragius atsibastęs pats Mausza, praneszdamas, kad jau beveik visus pinigų turi surinkęs, bet Jurgis, nesulaukęs daugiaus jokios žinios, nusprendė priesz licitaciją tą dieną pats važiuoti į miestelį.

Pirmiausiai užėjo ans į karcziamą pas Mauszą ir, jo neradęs, klausė jo paczios, kur ans gal buti, bet žydelka, matomai, nieko apie reikalą Jurgio nežinodama, tarė, lingūdama galva:

— Ui, o ką asz galiu žinoti? — ar ans su vienu žmogum turi reikalą? Ar ans į vieną vietą važiuoja?

Jurgis, matydamas, kad nieko nū žydu nedasižinos, nuvėjo pas advokatą, idant nors ten ką nors apie savo nelaimingą reikalą datirti.

Advokatas, iszklausęs su kantrybe visos bylos, pasakė Jurgiui, kad jau nėra ką dėl iszgelbėjimo jo daryti, ir kad isz tos priežasties negal ans paimiti vesti jo bylos.

Didei nusiminęs pagrižo Jurgis vakare namon ir nieko apie tai, ką miestelyje girdėjo, moterėms nesakydams per kiaurą naktį pervaikszechiojo, negalėdamas užmigti isz didelio rupesczio i. grandumo szirdies.

— Ant ryt-dienos vos spėjo saulė pirmais spinūliais paglostyti žemę, kaip visa giminė Baltaragių

iszgirdo svetimus balsus savo kieme. Pravēres duris, pamatē Jurgis priemenioje starsziną (vaitą) su dviem deszimtininkam, kurie isztarē paprastą pagarbinimą ir apskelbē, kad atvažiavo padėti nuvežti visus kraustinius į miestelį.

Nors jau nū seniai laukē Baltaragis tos valandos, bet dabar jai atėjus, ans, sveikas, tvirtas it isz szpižo nulietas vyras, pabalo ir pradėjo taip svyrinėti į visas szalis, kad vos spėjo susigriebti už adverijos ir tik tokiu budu susiturėti nū pagriuvimo. Bet toks apsilpimas duravo beveik tik vieną akimirką. Pabudino isz jo tūjaus balsus raudojimas jo žmonos. Atgavęs truputį nūvokos, atsiminė Jurgis tūjaus žodžių Mauszos: nors paskutinėje valandoje, o pinigai bus, — ir tas atsiminimas įkvėpē da vargszui viltį į szirdį, o su jaja pagrižo kartu ir stiprybē.

Prikelta szejmyna pradėjo tūjaus rūsztis, pradėjo szerti arklius ir isz visur neszti visokius daigtus ir krauti ant vežimų.

Jurgienē stovėjo grįczioje prie lango, sunērus rankas ant galvos ir vaitojo tykiai. Stovėjo ji taip basa, vienmarszkinē, užsimetus ant savęs tik apskurusį striuką sijoną, neatbodama, ar ją kas taip mato, ar ne, su susidraikiusiais plaukais nū miego ir aszaroms patvinusioms akimis. O senelē, turbūt isz parsigandimo ir gaillesties, gavo karszatį, nēs tupinėjo tik apie savo lovą, tardama po vieną nesuprastiną žodį, — arba griebdamasi savo gyslotomis ir liesomis rankomis tai už krutinės, tai už galvos ir žiurėdama aplink savęs placziai atidarytomis ir sausomis akimis.

Kartais ji pradeda tarti žodžius poterių, bet, neįstengdama to toliaus daryti, griebiasi už skalplierių ir rožancziaus ir spaudžia jūs prie virpančių lupų. O visi signosėliai ir kryželiai, suvarstyti ant jos ilgo rožancziaus barszka tada savo tykiu, sausu ir neskambiu balsu, tartum norėdami išreikszti tūs jausmus, kurių neįstengia jau pagauti pavargusis protas seneles, bet kurie nors dabar ir nepagauti liepsnojo da, matomai, toje pajūdavusioje ir išzdžiuvusioje nū tuleriopų sunkių vargų ir darbų krutinėje, ir vertė da tą žmogų-szeszėlį buczyti tūs menkus ženklelius ir įveidyjimus Dievo-žmogaus, žadanczio atlygiti visas kruvinas aszaras ir neiszmąstūjamus sopulius žmogiszkos szirdies.

Tūmtarpu ant kiemo buvo didelis sujudimas. Jurgis ėjo visur pats suspaustas ar įvairiausiai jausmais, kylancziais ir nyksancziais su neiszpaskyktu greitumu. Juto ans tūintimpą užimą galvos, o kartais baisus sopėjims griebė jį už gerklės ir krutinės, ipacz pamislyjus, kad visa ta gėrybė, ant kurios dirbo ans beveik nū savo kudykystės, pateks dabar tik svetimiems ant naudos, palikdama jį pavargėliu. Ir už ką ans turi viso to atsižadėti? Už menkus keturius szimtus rublių, kuriūs galėjo atidūti, pardavęs vieną karvę.

— Bet kodėl asz taip nū karto nepadariau? pamislyjo Jurgis — ir visas kraujas muszė jam į kaktą. O! kad asz galėcziau dabar pagauti į savo nagus tą Mauszą! sudraskycziau į smulkius kąsnelius! Ką ans dabar padarė man ir mano moterėms! Bet vėl atsimena Jurgis prižadėjimo žydo ir nusiramina ant valandos. Bet koks bus džiaugs-

mas, mislāja, kaip asz pagrīšziū isz miestelio su visais turtais!

— Na dėkui Dievui! Jau viską sukrovėme! — atsliepė balsas starszinos.

— Kinkykime dabar, vyrucziai, tik arklius! — suszuko katras ten. Ėjo visi kartu į kutę, nuėjo su jais ir Jurgis. Priėjęs prie bėriuko, norėjo jį iszvesti, bet arklys sužvengė balsiai, lingūdamas galva. Tas žvengimas atėmė Jurgiui vėl visas sylas, taip ans jam pasirodė liudnas, tartum atsisveikinimas geriausio prieteliaus, su kuriūm ant amžių reikia persiskirti. Nuleidęs rankas iszėjo Jurgis paskui kitus, matomai, neiszmanydamas, kas su jūm dedasi, ir stovėjo nulenkęs žemyn galvą, žiurėdamas, kaip kiti kinkė arklius.

Bėriukas su laukakacziū, pirmą kart įkinkyti į tokius sunkius vežimus, nenorėjo traukti, szoko piestu, ir tik palengvėlia prisirengė eiti, kaip reikia. Jurgiui iszrodė, kad jo arkliai ar supranta, kur ir kodėl jie važiuja ir isz tos priežasties nenorėjo taip eiti isz kiemo ir už tai jo szirdis da daugiaus pasijuto pririszta prie tų iszmintingų givulių — draugų jo laimingesnių dienų.

Isz viso iszvažiavo keturi augsztai visokių kraustinių prikrauti vežimai. Dabar reikėjo da tik galvijus iszginti. Bet ir su karvems buvo sunkus darbas, nes nemilžtos sziandien niekaip nenorėjo eiti isz diendaržio ir baubė balsiai, lyg klausdamos: kas bus su mumis? Kur gaspadinė?

Įpacz rainota dveigė, pripratįta senelės, priėjo prie grįczios durų ir blio ve balsiai, praszydama paprasto kasnio dūnytės arba ragaisziaus. Nū to

jos balso pabudo ir Jurgutis, iki sziol saldžiai miegojęs, ir pratrynęs smulkutėms kumsczioms užliptas da nū miego akeles, pradėjo verkti ir szaukti dairydamosi apie savę.

Bet ir jo klyksmas nepriszaukė nieko, nės baba da nėkiek nebuvo atsigavus, o mama sėdėjo pagal langą ant sūlo susilenkus, visa drebėdama, priglaidus nū verksmo patinusį veidą prie stiklo ir negalėdama atkreipti akių nū visų tų gyvūliu, kurie verstinaai varomi ējo baubdami ir dairydami i visas szalis. Margis, negalėdamas suprasti tokio nepaprasto sumiszimo, atsitupė ant slenksnio, kaukdamas baisiai ir ilgai nesitraukdamas.

— Tai tartum sudna diena! — sumurmėjo Jurgis, įeidamas į grįčią, idant užsivilkti sermėgą, nės ans vaiksziujo iki sziol vienmarszkinis. Veikiai užmetęs ant savęs savo seną, jau gerai nunesziotą sermėgą (nės kitos visos buvo jau sukrautos ant vežimų) ir, paėmęs kepurę, iszkėlė Jurgutį isz lopszio ir, statydamas mažą, žebra, pusnūgį bernelį prie kelių savo žmonai, — pasilenkė taip žemai, taip žemai, kad jo lupos atsirado ant rankos verkianczios moteriszkės. Bet ta nepasijudino, turbūt isz ezirdgėlos, ir nepajuto nieko, nės nežvilgterėjo nei ant kudykio nėkiek nepaliovusio klykti.

— Na, o kur gaspadorius prapūlė? — szaukė balsas isz priemenios.

Jurgis metė dar skubų žvilgterėjimą ant motinos ir iszėjo, sunkiai žengdamas per duris. Liudna buvo ta kelionė. Vežimai slinko pamaži, gyvūliai bliovė ir baubė visokiais balsais, varomi

ruscziais szauksmais nuliudusiu ir jau iszalkusiu žmonių, nės niekas nesirupino jų pavalgydinti.

Jurgis ėjo nulenkęs galvą, negalėdamas niekam žvilgtelėti į akis. Neapykanta, įnirszimas, drauge su rustumu, graužė jo szirdį, ipacz, kaip iszgirdo, per sodžių eidamas, kaip vienas isz jo kaimynų, ji pamatęs, tarė isikandęs pipkę tarp dantų ir jūkdamasi:

— O ką, kaimyne, ar tai tikt isz didelės meilės dėl žydu veži savo turtus pardavinėti? O kitas vėl tarė, ji pamatęs: — Tai visūmet didei puikybei toks galas pareina.

Tylėjo Jurgis, bet kaip nesvietiszkaie tie žodžiai kaimynų ji užgavo ir įžeidė, tai sunku yra pasakyti.

— Ką asz jiems padariau, — mislyjo Jurgis — kad jie džiangiasi isz mano bėdos. Ar nelinksminosi ir nekieminėjo jie taip-pat pas manę, kaip ir visi?

Mat, pirmą kart nelaime ant savės datyrės, nežinojo dar Jurgis, kad visi prieteliai laimingų laikų atstoja nū žmogaus, atsitikus jam nelaimei. Tirpsta tada jų meilė, it ledas užgautas sziltų spindulių saulės.

Oras buvo gražus, ir daug ukinikų buvo lauke ir sėjo rugius. Kaip tikt vežimai pasirodė ant kelio, tū visi apsistojo dirbė ir žiurėjo ant keliaunikų su akyvumu, o kiti ir su jūkmais.

Isz niekur meilingo žodžio, isz niekur nuraminimo! Dar ir tas sėjikas visūmet taip mylimas Jurgio, szaukė sziaudien begalo, tartum tycziodamasi: sėk, sėk, sėk, sėk, sėk, sėk, sė-ėk!

O kaip-gi dabar sėti? Vakar visą dieną sugaiszino Jurgis su savo kelione į miestelį, o szian-dien, žinoma, nebuvo apie darbą ką ir mislyti. O pauksztis neliauja szaukęs savo tyvu balsu, tartum sekdamas pėdas mūsų Jurgio: Sėk, sėk, sėk, sė-ėk!

Jurgiui dar-gi akys pasruvo isz didelio įviskimo. Ejo ans kaip ant smerties. — Kad tiktas Mausza sziandien užmokėtu, tai galėcziau pa-baigti sėti nors ant rytdienos po Žolinės — mi-slyjo Jurgis. O jaigu ans neužmokėtu? Apie tokį atsitikimą negalėjo ans nė pamislyti. Jo galva neįstengė paneszti sunkumo tokios mislies.—

— Ką asz tada veikecziau! Oi! Oi! Oi! — vaitojo Jurgis, virpėdamas visu kunu.

— Kad tikt jau bent kartą but miestelyje, ant vietos, — pasibaigtų nors kartą visa nelaimė.

Ir mislyse matė Jurgis priesz savę surukusį, kaip džiovėtas obūlys veidą Mauszos, ant kurio, tarp siaurų plyszių žibėjo gudriai ir linksmi ma-žas ir, kaip adatos, badanczios akys. O glosty-damas savo ilgus peisus ir barzdą, artinosi žydas nedrąsiai prie jo parsipraszinėdamas už tokį truk-dinimą laiko ir gaiszinimą darbo.

— Szveiscziau asz tada tik jam kelis kart bo-tagu per nugarą ir tiek! — mislyjo vėl Jurgis.

Bet sztai jau ir miestelis. Kaip tik vežimai sastojo priesz valstį, Jurgis tūjaus bėgo pas Mau-szą. Pamatęs kromą, kaip szabo dienoje uždarytą, įėjo į karcziamą. Pirmoje grįczioje neatrado ans nieko, užtai pravėrė toliaus duris, bet ir ten niekas nekrutėjo.

Kas tai gal buti? — klausē vēl savēs Jurgis, visas drebēdamas isz nekantrybēs ir eidamas tolyn. Pradarēs da vienas duris, pamatē vēl kamara, kurioje pasieniais stovējo lovos prikrautos beveik iki lubu visokiomis duknomis ir priegalviais, bet ir czion nebuvo gyvos dvasios. Pritrukęs kantrybēs, pradējo Jurgis szaukti, belsdamas botkocziu ī aslā.

— O! o! ar nieko nēra? Mausza! Kur tu? Ant tokio jo szauksmo ībēgo isz kiemo jauna žydukē, visa nuskurusi, apdriskusi, pasiszauszusi ir, krapsztydama viena ranka galvā, paklausē iszkēlus nosī ir su akyvumu žiurēdama ant Jurgio: — Nu, ko tamsta taip rēki?

— Kur Mausza? — klausē Jurgis, prieidamas arcziaus prie žydukēs

— Moiswa? Kas per Moiswa? — klausē vēl žydukē.

— Kad tavę velns parautu! — užkeikē Jurgis — Mausza — gaspadorius, kur ans?

— Gaspadorius? — Nežinau! — tarē vel žydukē, traukdama vienā petī augsztyn.

— O tu smarve! Kaip tu nežinai? — rēkē Baltaragis užkaitēs ir nežinodamas jau pats, ką darydamas, pakēlē botagā, idant jūm sudrožti žydukei: Sakyk man tūjaus — o kad ne . . .

Nespėjo Jurgis pabaigti, kaip žydukē iszspruko per duris, o, nors ans ir vijosi ją, bet ir matyt nepamatē, kur ana jam pražuvo.

Iszvaikszcziojo da Jurgis visus užkampius žydiszko lizdo ir, niekur nieko neradēs, ējo atgal pas savo vežimus ir mislyjo: Ar-gi visi butų iszdvēsę?

Ant ulyczios užtai buvo didis krutėjimas. Vi-

soki žydpalaikiai bėgo tai į vieną tai į kitą galą, garsiai burbuliudami ir szaukdami viens kitą. O visi skubino prie Jurgio turtų, it jūdvarniai, pajutę dvėseną. Baltaragis vos istengė, negailėdamas kumsczių, persiveržti per visą tą mynią žydų. Priartinęs prie savo vežimų, pasijuto ans apgultas marga, pasisziauszusia, nuskurusia, suskretusia, szaukianczia ir kaukianczia gauja smirdanczių isztolo žydpalaikių, kurių szimtai porų blizganczių godumu ir džiaugsmu akių buvo ismeigta į jo vežimus ir į jo givūlius. Drąsesni sanariai tos kibždanczios gaujos cziupinėjo jau kraustinius ir snukius givūlių.

Veltu tarp jų jieszkojo Jurgis Mauszos ir, persilsudyjęs, kad jau jo neatras, pasijuto toks nelaimingas, toks apleistas nū viso svieto, lyg mažas kudykis, palikęs naszlaicziu. Patamsėjo jam akyse; užtai atsirēmė ant vieno isz savo vežimų, prislėgtas jau visiszkai kokių ipatingų, nepažįstamų jam iki sziol jausmų, atimanczių jam visas pajiegas. Neistengdamas nė pasijudėti, nė žodžio, isztarti, mislyjo tik neįaimingas: — O kad prasivertu žemė ir prarytu dabar manę . . . ką asz veiksiu, taip apleistas, visų apleistas!

O už valandos smaugė vėl jį klausymas:

— Kūmi asz taip prasikaltau, kad taip sunkiai reikia kentėti?

Ilgą valandą stovėjo taip Jurgis neiszmanydamas visiszkai, kas apie jį dedasi.

Bliovimas karvių, žvengimas arklių, kaukimas žydiszkos gaujos susiliejo į vieną su kada-nekada atsiliepiancziu szauksmu: „raz, dva, tri!“ — ir

beldimu plaktuko. Visa ta baisi, bjauri maiszatis atgarsējo ausyse Jurgio, nedūdama jam atgauti nūvokos. Tikt smarkus stuktelējimas nū vieno jauno žydpalaikio, rēkianczio jam prie paczių ausų: Ką tamsta czion stovi? Leisk arczian prieti! — pažadino Jurgį lyg isz gilaus miego, ir pirmą, ką ans tada iszvydo, buvo jo kudykio numylēta divieigē, rainē, kurią žydelka, užriszus virvę ant kaklo, tempē su savimi į miestelį.

Norėjo Jurgis szokti prie savo karvytės, idant iszveržti ją isz nagų bjaurios žydelkos, bet jam užstojo kelią rudbarzdis žydas, vedantis jo bėriuką!

Dabar tikt atsiminē Jurgis apie savo nelaimeį ir suprato, kad tai ne baisus klejojimai sapno, kurie jį taip slopino, bet tikra, liudna teisybē, kurią, kaip jam jo sąžinė sakē, užsitraukē ans pats ant savęs.

Negalėdamas ilgiaus žiurėti, kaip visoki žydpalaikiai traukē jo turtus į visas szalis, pradėjo bėgti nū tų baisybių, nežinodamas pats, kur. Tikt vis tiesiai, tiesiai priesz savę! Atsidurē ant galo prie kas-žin kokios sienos ir atsistojo, vis dar turėdamas rankoje drucziai suspaustą botkotį. Stovėjo ans, kvėpūdamas netiek nū pailsimo, kaip nū visu tų sopulių, kurie smaugē jį už gerklės kaitino galvą ir badē jo placzią krutinę, susiliedami tikt į vienus klausymus: — Kur man dabar eiti? kaip asz pasirodysiu dabar savo žmonai? O! asz vargszas!

Stovėjo ans taip ilgai, pagal murinį užtvėrimą szventoriaus, nežengdamas nė į vieną szalį, tartum suakmenėjęs, tartum priaugęs prie vietos . . .

Saulē buvo jau beveik ant laidos, kada Jurgis pasijuto sugriebtas už rankovės.

— Ui, koks tamsta biednas! Ui, kaip man tamstos gaila — czypė Mausza, glostydamas Jurgi, o aszaros, tikros, szlapios aszaros varvėjo per veidą seno žydo. Iszsižiojęs, rodydamas savo bedantę burną — szaukė vėl žydas, toliaus tempdamas vis dar tartum į akmenį pavirtusį Baltaragi: Nestovėk tamsta taip! Tai nesveika! Gali pavodyt, nedūk Dieve, sveikatai! Ar negana jau nelaimės? Ok! tas Berkis! tas Berkis! Kad jį žemė prarytu! Kad jam netektu daugiaus saulės regėti, už tai, ką ans tamstai padarė!

Ui, tikt tamsta Baltaragi nerustauk ant manęs! Ką asz nekaltas biednas žydas, kad negalėjau niekur pinigų gauti? Ar asz bucziau tam szuniui-Berkiui atidavęs tamstos vekselį, kad bucziau žinojęs, kad ans taip padarys!

Baltaragis žiurėjo liudnai į žydą, įtikėdamas, turbut dar ir dabar jo žodžiams ir toms tikroms, szlapioms aszaroms, kuriuos byrėjo per žydo veidą ir nosį taip, labai panaszią savo smailumui į vanago snapą.

— Ką czion tamsta taip stovi? Eik geriau pas manę. Pakalbėsime. Gal da sziandien neėsi valgęs, tai gausi pas manę ir užkasti ir iszgerti kokią czierkele, ant pastiprinimo szirdies! — kalbėjo da Mausza, traukdamas Jurgį su savimi.

Bet staiga pasijuto žydas pagautas už sprando stipriomis rankomis ir spirtas su tokiu smarkumu į siena, kad tik garsiai suvaitojo: — Ui! Gewalt! Razboi!

— Asz tav parodysiu razboi! — szaukė jauna Baltaragienė, užkaitusi, iszsižiojus su putomis ant

lupų, pasilenkdama ir griebdama už akmens, kuris mestas ant Mauszos szvilpdamas pralėkė jam pro paczias ausis. Pamaczius, kad nepataikė, pasilenkė moteriszkė da kitą akmenį pakelti, bet žydas, matydamas, kad tai ne koki jūkai, pakėlęs nudriskusius skvernus savo balachono, pasileido bėgti belsdamas pantapliais, ir keldamas kulnis kaip galėdamas augsztyt.

Nusviedė moteriszkė da ir antrą akmenį paskui jo ir, susityvėrus už krutinės, sunkiai kvėpavo nū pailsimo. Buvo ji taip-pat da, kaip, nū ryto apsitaisius, tik didelė, raudona skepeta dengė jos galvą ir peczius.

Matomai, skubiai ji ėjo, nes ilgai stovėjo atsirėmus ant sienos, ilsėdamasi. Jurgis žiurėjo į ją, nežinodamas ką sakyti. Truputį pasilsėjęs, tarė Baltaragienė liudnu balsu:

— Kodėl tu negrižai tūjaus į namus? Man isz neramumo ką tik protas nesusimaiszė.

O negavus nėjokio atsakymo, tarė:

— Eikime!

Ir nuėjo abudu, beveik skudurais apdengti, palikdami užpakalyje savęs visą vaisių savo ilgametinio stropaus triuso ant naudos žydams, toms siurbėlėms, besimaitinanczioms tik kruvinu prakaitu mūsų vargdienių. Vakarinis vėjelis lingavo szakose medžių. Saulė, ant atsisveikinimo, priesz naktį apglėbė da vieną kart žemę savo auksiniais spinduliais — ir užsislėpė už miszko, idant, praslinkus naktį vėl iszausztį ir dabinti marga srietelį, neis-skyrus nė vieno užkampio mūsų brangios tėvynės, Lietuvos. Bet ar veikiai sulauksime mes tokios

auszros, kurios spinduliai įstengtų ne tik auksinti mums palanges, bet ir apszviesti visus tamsume paskendusius užkampius mūsų galvų !

~~~~~
Apraszius tą atsitikimą, daviau savo rasztą perskaityti žmogui, gerai pažįstanciam išlygas mūsų gyvenimo.

Ans tarė man: — Tokių Mausų, tykanczių tik progos dėl pasinaudojimo iš kvailumo mūsų ukinikų, idant jiems išsplėszi ti jų kruvinu darbu uždirbtą gėrybę — visur pilna mūsų Lietuvoje. — Panaszių Baltaragių taipgi daug pažįstu, bet negaliu pasigirti, kad pažinocziau nors vieną tokią Baltaragienę, nors vieną tokią moterį, kuri taip gintų saviszkius nū godžių žydiszkų nagų. Kiek lietuviszkų moterų teko man matyti — tai jos paczios, pasislėpdamos nū vyrų mainikavo su žydais, pirkdamos sav visokias margas skepetas, karolius ir kitus niekus, už kuriūs užmoka javais, vogtinai iš svirnų paimtais.

Taip pasakė man anas išzmingas senelis. O ką Jus pasakysite, Mano Mieli Skaitytojai.

Būtė.

Arkliai.

Paraszė Petras Arminas (Trupinėlis) *)

Arkliai vieną szaltą dieną
Sunkiai vėžė namon szieną;
Tada viens kalbėti ima:
„Reik į balą verst vežimą.“

---

*) Petras Arminas, lietuviszkas raszėjas, mirė 1885 m. 18 d. kovo. Ant savo rasztų jisai pasiraszydavo Trupinėlis.

Kaip tik tarė,
Taip padarė.

Bet kas isz to jiems iszėjo!
Szlapią szieną vilkt reikėjo,
O pakol sziens neiszdziovo,
Suvis nėdę jiejie buvo.

Kas nedarba, mielas vaike,
Tam nė dūnos dūt nereikia.

Lietuvos istorija.

Paraszė Lietuvos vaikas.

V.

Rusiai ir Parusiai.

(Tasa.)

Užkariavę Pomežanija, kryževiai tokiu budu laimėjo parankų vandeninį kelią į Ne.iją (Frisches-Haff) ir į artymą kaimyniszką szalį, Pogežaniją. 1237 m. ant rubežiaus Pomežanijos ir Pogežanijos, ties įtaka upės Elbingos į ežerą Drusnę, pastatė jie pilį (miestą), praminę ją vardu minėtos upės, o ant salos tvirtynę. Pilis szita buvo papėde dėl pradėjimo užkariavimo Pogežanijos.

Istoriai liudyja, buk Pogežanai narsiai kariavę už savo tikėjimą ir senus dievus, vienok apaszymo paczių karių nepadūda. Kadangi Pogežanams nė viena artyma szalis neatėjo į pagelbą, priverstinai turėjo jie pasidūti Kryževiams, dūti jiems užstatinius ir priimti krikščionystę.

Po šzitūm faktū Vokiečiai visiszkai įsivyravo apimtoje szalyje, ir pradėjo ją valdyti pagal savo tiesas.

Nors faktas, kurį ketiname papasakoti, nesikisza musų istorijos, vienok ne pro szalį bus pasipažiti su jūm, nės jis parodo, kas tai per žmogus buvo Henrikas, Misnijos margrovas. Szitas vyras, labai apgarsėjęs praliejimu upelių kraujo, tankiausiai suvis nesiprieszinanczių stabmeldžių, bet mažai dar turėdamas grobczių, nusprendė pajieszkoti jų labiaus apszviestoje szalyje. Dėlto jis su ricieriais įsiveržia į Plocką ir liūbiasi tenai kaip namiej, pas savę, nežiurėdamas nieko ant praszimų ir grąsinimų gyvėtojų. Ant pagelbos Plockui pasiskubino jo vieszpatis Konradas, drauge su sunais Kazimieru ir Boleslavu, apsiaupė vokieczius katedroje ir vienus drange su bažnyczia sudegino, o kitus liepė pakarti už kojų. Nežiurint ant tokių garbingų atsitikimų, Prusų istorikas Voigt vadina Henriką ricierių augsztajauslės, geros szirdies ir žmogum didelių nupelnų.

Kadangi pirmutines Parusių provincijas gana lengvai pasisekė Kryževiams apimti, todėl netrukus jie pamislyjo ir apie kitą artymą szalį, t. y. apie Varmiją. Mistro vietinikas, Herman'as išz Altenburg'o, pagal paliepimą Herman'o von Balke, vieszėjusio tūm tarpu pas Brolius kardinikus Lyvžemeje (Letugalai), pabandė apimti ir szitą provinciją. Pagal priimtą Kryževių paprotį, dėl įsteigimo tvirtynės szalyje, kurią buvo paketita užkariauti, nuplaukė du pabudavotu dar Misnijos margrovo ant ežero Drusnės laivu, pripildytu kariumenės

ir visokios medegos, paskirtos del pastatymo tvirtynės. Iszlipę ant kranto Varmijos, Kryżeiviai rado tenai pilį Balgą skrycziuj Honeda, taip tvirtą ir tiek daug apgynęjų turinczią, jogiai jos apėmimas rodėsi jiems negalimu daigtu. Del atlyginimo už taip nesmagią naujieną, ricieriai Szv. P. nusprendė prisiplėsztį nors digcziai grobio. Iszskirszcius jiems po kaimus ir užsiėmus plėszimu visko, kas tikt pasipynė, užpūlė ant plėszikų susirinkusiejid dideliame skaitliuje vietiniai gyvėtojai, ir visus jūs iszmuszė, iszskyrus labai mažą saujele, pasilikusią ant kranto del sergėjimo laivų. Tiktai szie ir sugryžo namon.

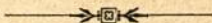
Nors szita karžyga pasibaigė nelaimingai, vienok ji davė progą Lenkų kunigaikszcziams dasiprotėti, koki yra siekiai Kryżeivių, apsigyvenusiujų Parusių szalyse.

Pirmutinis isz kunigaikszczų, kuris pradėjo suprasti siekius Kryżeivių, buvo Pamario kunigaiksztis Sviętopelk'as, tolydinis jų talkinikas iki 1237 m. Mislydamas apie busianczius atsitikimus, Sviętopelk's susiprato, kad sunkiaus jam bus dūti rodą su didele Parusių vieszpatyste, pakilusia isz suvienijimo visų szalių į vieną, nei iksziolaik, su kuria-nors isz jų skyrium. Nerimo jis dar ir dėl tos aplinkybės, kad ant Parusių žemės apsigyveno suvis nauja tauta ir prietam užtariama Popiežiaus ir ciecoriaus, kuri, iszmuszus Parusius, lenvgvai galėtų buti atkreipta szitūdvių vieszpaczių ir priesz ji patį. Sviętopelk'o saprotavimai vēlesniame laike visiszkai iszsipildė.

Sviętopelkas, mislydamas apie apsigynimą savęs, nestoja į atvirą karę su Kryżeiviais, bet paslapta vi-

saip jiems taiso spąstus. Ir taip, dar 1237 m. jis padarė paslaptinę sąkalbą prieš Kryževius su nekuriomis Parusių szalimis; vienkart jis apturėjo prižadėjimą nū savo žento Vladislovo, Didžlenkijos kunigaikszczio, kad szis visokiais budais rupįsiasis sulaikyti perėjimą per Didžlenkiją į Parusių žemes naujų pulkų Kryževių. Paskui jis padarė paslaptinę sąkalbą priešais Kryževius su Kazimieru, Kujavų kunigaikszcziu, sunumi Konrado, Mozurijos kunigaikszczio.

Tūmi-gi tarpu isz pusės naujai užkariautųjų Parusių szalių rengiama buvo dėl Kryževių netikėta naujiena. (Toliaus bus.)

Kaip reikia szerti ir užveizėti gyvūlius.

Paraszė Ed., iszvertė Jūzas Szvėksznys.

Ketvirta roda.

Apie sunkų ir lengvą paszarą; apie didumą kasdieninės paszaro porcijos. Sotingumas įvairių paszarų. Apie miszinius isz visokių paszarų ir surūkavimą anų prekės.

Mak-tis. Praėjusį kartą, tamsta susėde, pamokei mumis, jog, norėdami turėti isz gyvulių naudą, turim gerai anūs szerti, ale asz szitai ko nesuprantu: tamsta sakai, jog gyvūlius reikia szienu szerti; jaigu taip, tai kur mes sziaudus dėsime? Sukreikti visus į kraiką, man rodos, didelis pametimas.

Pov-tis. Ne tiktai gali dūti gyvūliams sziaudus, bet ir reikia dūti, tiktai ne vienais anais reikia szerti, nes sziaudai mažą sotumą tetur, tai yra, jaigu vienais anais szerti, tai gyvuliai nebus nė gražus, nė sylingi, nė, ant galo, tinkanti darbui; karvės, ēsdamos vienus sziaudus, nedūs pieno. Sotumu sziens yra tris kartus sotingesnis už žieminius sziaudus, ir dėlto karvė, ēs-

dama vienus žieminius šiaudus, turētu vietoj 20 svarų suėsti tris kartus daugiau, tai yra 60 svarų arba pasantro pudo; bet taip daug karvė per dieną negal suėsti nė suatrajoti. ir dėlto negal būti ana soti ir dūti pieno. Negaudama, kiek reikiant, paszaro, ana pradės menkėti.

Tam-tis. Tokiu budu iszeina, kad szerti gyvulių vienais šiaudais negali. Ale ar negali anūs szerti avižiniaais šiaudais?

Pov-tis. Avižiniai šiaudai truputį yra sotingesni už žieminius, vienok šiens vis du kartu yra sotingesnis už avižinius šiaudus, ir dėlto vietoj 20 svarų szieno reikia dūti 40 sv. avižinių šiaudų, kurių karvė per dieną taip-pat negalės suėsti ir sugromuliūti. O jaigu šiaudus sumaiszysi su sotingesniu paszaru, karvė nū to paszaro bus soti. Paszars, kurs yra labai sotingis, tai yra, isz nedidelio szmoto, kurio gyvulys prieėda lyg soties, vadinas *sunkių paszaru*; tokis paszaras yra: visoki grūdai, atgaliai, nusunkos, broga ir t. t. O paszaras, kurio daug reikia dėl prieėdimo, arba nū kurio gyvulys negal būti sotus, vadinasi *lengvų paszaru*.

Pov-nis. Tokiu budu, sunkusis paszaras yra visgeriausias dėl gyvulių?

Pov-tis. Sunkusis paszaras yra labai brangus, o gyvulys, ēsdamas, negal anūm vienu prikimszti pilvo. Gyvuli gali ir šiaudais priszerti, tai yra prikimszti ano pilvą, bet gyvulys vis paliks alkans; o jaigu grūdais priszersi aną taip, kad daugiau nebės, tai ano pilvas paliks tuszczias. Szeriant maiszytu paszaru, gali gyvuli priszerti taip, kad ir pilvas butu pilnas ir pats gyvulys nealkans.

Mak-tis. Žalia žolė arba szėkas kokių bus paszaru? Ar gyvulys anos prieėda?

Pov-tis. Žalia žolė yra lengvų paszaru. Karvė nū anos veikia prikemsza pilvą, nes tokia žolė tur savyje daug vandens, ir greitai susimala pilve. Bet sausas, lengvas paszaras sunkiai malas gyvulio pilve.

Mak-tis. O kaip gali žinoti. kiek reikia sumaisyti lengvojo paszaro su sunkiūju, norint sutaisyti gerus miszinius gyvuliams?

Pov-tis. Gers isz lankos sziens yra sveikiausiu gyvuliams paszaru, bet ne visada gali anūm vienu szerti anūs: kartais reikia aną maiszyti su kitokiu paszaru ir dėlto tūmet reikia daboti: 1) idant miera miszinių butu lygi szieno mierai, tai yra, norėdams dūti gyvulini, vietoj 20 sv. szieno, miszinius, turi anų dūti taip-pat 20 sv., arba tokį pat glėbį, kaip ir szieno, ir 2) idant misziniai turētu ta patį sotingumą, kaip ir sziens. — Nedidelei karvei užtenka ant die-nos 20 svarų szieno; jaigu jus norėtumet vietoj szieno szerti karves misziniais isz sunkiojo ir lengvojo pa-szaro, tai turit daboti, kaip jau buvo sakyta, idant miera arba glėbys miszinių butų lygus mierai arba glėbiui szieno, o jaigu ir didesnis, tai ne daugiau už pusantro sykio, nes karvė didesnio glėbio nevalios suėsti, o anos pilvas sumalti.

Mak-tis. Tai aiskzu. Asz galiu akyveizdoje jusų, vyrai, sutaisyti miszinių glėbį, kurs turės tą paczią mierą, kaip ir 20 sv. szieno, arba truputį didesnį. Ale szeriant gyvalius sziaudais gyvulius, kiek reikia prie anų primaiszyti sunkiojo paszaro, idant sotums tų miszinių butų lygus szieno sotumui?

Pov-tis. Sulygindami sotumą įvairių paszaru, mo-kyti vyrai szitai ką atrado:

40 svarų gero isz lankos szieno tur mažne tokį pat sotumą, kaip ir:

60	svarų	prastesnio szieno,
35	-	dobilinio arba vikinio szieno,
120	-	žieminių sziaudu,
100	-	miežinių
80	-	avižinių
60	-	žirninių virkszečių arba vikinių sziaudu,
80	-	grikinių
60	-	pelų,

18	svarų miežių (grūdų),
20	- avižų
16	- vikių
18	- grikių
12	- rugių
28	- ruginių atgalių,
25	- kvietinių
18	- nusunkų
61	- ropuczių arba bulvių
135	- gyvulinių burokų (runkulių),
5 viedrai brogos.	

Szitali tas iszrokavimas taip-pat susigadys prie sutaisymo gerų miszinių:

3 sv.	prastesnio szieno lyginas	2 sv.	gero szieno,
7	- doobilinio arba vikinio szieno . . . . lyginas	8	- . . .
3	- žieminių sziaudų	1	- . . .
5	- miežinių	2	- . . .
2	- avižinių	1	- . . .
3	- žirninių arba vikių virkszczių . . . . lyginas	2	- . . .
2	- grikių sziaudų	1	- . . .
3	- pelų	2	- . . .
3	- miežių (grūdų)	7	- . . .
1	- avižų	2	- . . .
2	- vikių	5	- . . .
3	- grikių	7	- . . .
3	- rugių	10	- . . .
7	- ruginių atgalių	10	- . . .
5	- kvietinių	8	- . . .
3	- nusunkų	7	- . . .
3	- bulbių arba ropuczių	2	- . . .
7	- gyvulinių burokų	2	- . . .
1	viedras brogos	8	- . . .

Žinodami dabar sotumą visokių paszarų, lengvai galėsim sutaisyti prideranczius miszinius; szitali tam paveikslai:

(1.)	1 viedras brogos lygus	8 sv. szieno,
	4 sv. szieno	4 - -
	24 - žiemin. sziaud.	8 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

tai yra, gyvulys, suėdęs šamisčiai 1 viedrą brogos, 4 svarus szieno ir 24 svarus žiemiųjų sziaudų, bus taip-pat sotus, kaip nū 20 svarų szieno.

(2.)	1 viedras brogos lygus	8 sv. szieno,
	10 sv. avižin. sziaud.	5 - -
	10 - pelu	7 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

(3.)	12 sv. žiem. sziaud.	lygus	4 sv. szieno,
	12 - avižinių -	-	6 - -
	2 - szieno -	-	2 - -
	8 - kvietin. -	-	8 - -

Viso labo 20 sv szieno.

(4.)	12 sv. žieminių šiaudų lyginas	4 sv. šieno,
6	- šieno	6 - -
7	- ruginių atgalių	10 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

- (5.) 12¹/₂ sv. miežin. sziaudų lyginas 5 sv. szieno.
 5 sv. szieno - 5 - -
 6¹/₄ sv. kvietinių atgalin - 10 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

(6.)	6 sv. žiemiųjų šiaudų lyginas	2 sv. šieno,
12	- avižinių	6 -
6	- žirniųjų vikščių	4 -
5	- kvietinių atgalių	8 -

Viso labo 20 sv. szieno.

(7.)	12 sv. žieminių šiaudų lyginas	4 sv. šieno,
	18 - avizinių	9 - -
	3 - nusunku	7 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

- (8.) 6 sv. žieminių šiaudų lyginas 2 sv. šieno,
 12 - avižinių - 6 - -
 5 - šieno - 5 - -
 3 - nusunkų - 7 - -
 Viso labo 20 sv. šieno.
- (9.) 10 sv. miežinių šiaudų lyginas 4 sv. šiena,
 6 - žirn. arba vikinių virksz-
 cžių . . . lyginas 4 - -
 7 - dobilinio šieno - 8 - -
 6 - pelų - 4 - -
 Viso labo 20 sv. šieno.
- (10.) 6 sv. žieminių šiaudų lyginas 2 sv. šieno,
 10 - miežinių - 4 - -
 7 - dobilinio arba vikinio
 šieno . . . lyginas 8 - -
 3 - avižų (grūdų) - 6 - -
 Viso labo 20 sv. šieno.
- (11.) 12 sv. žieminių šiaudų lyginas 4 sv. šieno,
 14 dobil. arba vik. šieno - 16 - -
 Viso labo 20 sv. šieno.
- (12.) 14 sv. avižinių šiaudų lyginas 7 sv. šieno,
 7 - vik. arba dob. šieno - 8 - -
 5 - šieno - 5 - -
 Viso labo 20 sv. šieno.
- (13.) 10 sv. miežinių šiaudų lyginas 4 sv. šieno,
 7 - dob. arba vik. šieno - 8 - -
 12 - žirn. arba vik. virksz. - 8 - -
 Viso labo 20 sv. šieno.
- (14.) 7 sv. gyvulinių burokų lyginas 2 sv. šieno,
 4 - avižinių šiaudų - 2 - -
 14 - dob. arba vik. šieno - 16 - -
 Viso labo 20 sv. šieno.

(15.)	7 sv. gyvulinių burokų lyginas	2 sv. szieno,
	7 - dob. arba vik. szieno	8 - -
	9 - pelų	6 - -
	2 - ruginių miltų	4 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

(16.)	14 sv. gyvulinių burokų lyginas	4 sv. szieno,
	6 - szieno	6 - -
	5 - avižų (grūdų)	10 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

(17.)	14 sv. gyvulinių burokų lyginas	4 sv. szieno,
	5 - ruginių miltų	10 - -
	9 - pelų	6 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

(18.)	4 sv. avižinių sziaudų lyginas	2 sv. szieno,
	15 - ropuczių (bulbių)	10 - -
	7 - dob. arba vik. szieno	8 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

(19.)	8 sv. avižinių sziaudų lyginas	4 sv. szieno,
	9 - ropuczių (bulbių)	6 - -
	5 - kvietinių atgalių	8 - -
	3 - pelų	2 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

(20.)	15 sv. ropuczių (bulbių) lyginas	10 sv. szieno,
	5 - ruginių miltų	10 - -

Viso labo 20 sv. szieno.

Jok-tis. Tie paszarų surokavimai, tur buti, nesuvisu lygus savo sotumu sotumui 20 svarų gero szieno?

Pov-tis. Tamstos teisybė: tie iszrokavimai paszarų sotumo, taip-pat ir tie miszinių paveikslai nesuvisu tikri. Reik žinoti, jog paszaro sotums daug prigul nū mokėjimo sutaisyti miszinius, o taip-pat ir paczių gyvulių veislės. Viena gyvulių veislė gal daugiau par dieną sumalti pilve paszaro, kita mažiau. Jannas gyvulys ēda daugiau už seną; jaigu misziniūse yra daug sunkiojo paszaro, tad ir lengvasis

susimala pilve veikiau. Taip-pat paszaro sotumas daug priguli nū to, kokioje dirvoje ir prie kokio oro padėjimo tas paszaras užaugo; prie kokio oro ans yra atimtas, ir ant galo, kokiam padėjime, — ar iszbrendęs ar neiszbrendęs, yra nupjautas. Vienok tas iszrokavimas, kaip kad buvo jau parodyta, nors ir nesuvisu tikras yra, yra labai reikalingas mums, ukininkams, prie sutaisymo įvairių paszarų ir miszinių. Ale guvus ukinikas gal suprasti, ar geri yra misziniai, ar ne, nū szių dviejų ženklų: 1) ar derlios yra karvės, ir 2) kiek kas kartą anos dūda pieno, ar daugiau, ar mažiau.

Dar asz noriu jums pamokėti, kaip pigiai iszszerti gyvulius. Tegul buna pas tamstas mažai paszaro, taip, jog turit pripirkti ano dėl dviejų karvių; delto surokūkim: pas mumis dviem vidutinio stambumo karvēm, szeriant anas kaip priedera, reik ant dienos vieno pudo szieno, o ant mėnesio 30 pudų. Už szieno pudą reikia mokėti 20 kap. dėlto szėrimas dviejų karvių kasztūs kas mėnesį 6 rublius. Tegul buna dabar arti bravaras spirito arba alaus. Ten gali pirkti brogos po 1½ kap. viedrą. Kiek dabar kasztūs misziniai paveikslo (1) (laksz. 222) kas mėnesį?

60 viedrų brogos po 1½ kap., kasztūs — 90 kap.

6 pudai szieno po 20 - - 1 r. 20 -

36 - žiem. sziaud. po 7 - - 2 r. 52 -

Viso labo kasztūs 4 r. 62 kap.

Toks paszaras, budamas vieno sotingumo su szieniu, kasztūs pigiaus už aną.

Jaigu negalima yra gauti brogos, tai artymiausias mieste gali pirkti nusunkų po 24 kap. už pudą; tūkart, dūdant miszinius pagal (8) (veiz. laksz. 223) dėl dviejų karvių reikės ant mėnesio:

9 pudų žiem. sziaudų po 7 kap. kasztūs — 63 kap.

18 - aviž. sziaudų po 10 - - 1 r. 80 -

7½ - szieno po 20 - - 1 r. 50 -

4½ - nusunkų po 24 - - 1 r. 8 -

Viso labo kasztūs 5 r. 1 kap.

Tie misziniai pigesni už szieną, o vienokio u anūm sotumo.

Mak-tis. Geras daigtas mokėti tokius iszroka-
vimus. Asz jau pasiskotosiu szerti gyvulius, kaip
reikiant, ir pripirksiu sunkiojo paszaro, kame tiktai
bus galima. (Toliaus bus.)

Apie pagerinimą pievų.

Kiekviens gerai žino, kaip pievos reikalingos ukėje: isz pievų ukininkas tur ant žiemos paszara dėl savo gyvūlių, o kaip kada ir už patį szieną nemažai pelno. Bet, idant turėti naudą isz pievos, reikia mokėti su ja apsieiti: jaigu pieva gera, reikia rupintis, kad ji visados butu gera, o jaigu pieva niekai — reikia ją pataisyti arba, kitaip sakant, pagerinti. Svarbiausiu dalyku pagerinime pievų yra isznaikinimas žolių blėdingų ir nenaudingų, o įveisimas žolių gerų. Reik gerai pažinti žolynus, idant mokėti atskirti žolės blėdingas ir nenaudingas nū gerų, bet czia gana žinoti, kad visos geros žolės labiau reikalauja vietos sausos, negu drėgnos; o žolės nenaudingos geriau auga vietoje drėgnų negu sausojų. Taip-gi, kur vandū perilgai stovi, tankiausiai geros žolės nyksta, o auga rugszczios ir blėdingos dėl gyvūlių. Dėlto reikia žiurėti, kad pieva nebutų nė perdrėgna, nė persausa, bet vidutinė. Visas gerumas pievų priguli nū mokėjimo užlaikyti jas vidutiniame drėgnume, tai yra nū mokėjimo užleisti vandeniu ir jį nu-
leisti, pagal reikalą. Tai vis galima pasiekti isz-
kasus prigulincziai grabes, (arba įtaisant tvenki-

nius), idant galima butu ant pievų užleisti ir nuleisti vandenį.

— Ši dalyka gali geriau suprasti ant praktikos, dėlto naudingiausiai butų prisižiūrėti, kaip sziame dalyke apsieina geri ukininkai, ir paskui, kiek galinta, pas savę tą įvesti. Bet kiekvienas to negal padaryti, užtai čia parodysiu nors lengviausius budus pagerinimo pievų.

Ant pavasario iki, dar žolė ant pievų nepradedą želti, reikia iszlyginti kurmarausius ir skruzdynus, ką galima padaryti su kauptuku (matiku), grėbliu arba, ant didesnių pievų, tamtikromis akėcziomis. Po szienpjutei gali tai atkartoti, jaigu yr reikalas. Kurmarausius, kurie jau apaugę veja, reikia perpjauti kryžiai, paskui atloszus tas keturias dalis, iszkeltą žemę iszmėtyti ant žemesnių vietų, o veją vėl gražiai sudėti ir sumindžioti, tai neliks beveik nė ženkle. Kas link skruzdynų, jūs reikia drucziai sumushti szlėga, o paskui ant jų vietos pasėti žoles arba pakratus isz szieno. Dikcziai kenkia gerumui ir ruimui pievos, jaigu ji apaugus krumais, po kuriais veisiasi pelės, visoki blėdingi kirminai ir vabalai. Delto reikia krumus iszkasti tūjaus po szienpjutei, ipacz kada sziltos dienos, ir palikti ant nekurio laiko vietas krumų neužkastas, idant nudžiutų szaknelės, o tąsyk krumas daugiau neatsigriebs. Jaigu yra akmenų, jūs reikia ar giliau į žemę įleisti, arba dar geriau visai iszimti. Vietas isz po krumų ir akmenų sulyginti, geriausiai rudenyj, o ant pavasario apsėti žole. Jaigu yra tuszti, dyki plotai, privalome ant pavasario sukapti kauptuku arba, jaigu

dideli, sudraskyti akėčiomis, apsėti žole, užakėti ir iszvolioti. Iszvalkiojimas pievų ant pavasario, kada dar nepradeda želti žolė, yra labai naudingas, tąsyk labiau isigauna oras į žemę, naikinasi samanos, susitrupina žemė ir paskui žolė geriau auga.

Nelygumus ant pievų reikia sulyginti rudenyje, atplėszus velėną nū vietų augsztesnių, atliekamą žemę numėtyti į vietas žemesnes, paskui vėl padėti velėna ir lengvai apmindžioti.

Lygiai ir grabes reikia pataisyti rudenyj' arba anksti isz pavasario, o iszimtą žemę sumėtyti į žemesnes vietas. Jaigu ant pievų yra daug žolių nenaudingų arba ir blėdingų dėl gyvūlių, jas galima szitai kaip isznaikyti: 1) gerai užvežti ant pievos mėszo arba gerai apbarstyti kalkėmis ar pelenais. 2) anksti ir tankiai pjauti žolę, nes tokiu budu dangumas isz blėdingų vienmetinių žolių negauna nunokti, o dėlto isznyksta. 3) iszrauti su szaknimis arba iszkasinėti blėdingas žoles, ipacz jaigu žemė drėgna. 4) jaigu pieva drucziai imirkus, nuleisti vandenį grabėmis, o tūm naikinasi daug nenaudingų žolių. 5) ant galo, greit pasigerina pievos, jaigu jas ant nekurio laiko apversti į ariamą žemę.

Mėsžu ant pievų gali buti viskas, kame yra trąsza, kaipo maistas dėl augalų, o geriausiu yra: 1) mėsžlas isz tvartų ir klūnų. Jaigu pievos vandū niekad neapsemia, galima žiemą iszvežti mėsžlą, isz kurio žolės turi apdangalą nū szalczių. Kiek vežimų reik ant margo, sunku pasakyti, nes tai priguli nū paties ukininko, kiek jis tur mėszo,

ir žinoma, jaigu daugiau užvežsi, bus ir žolė geresnė. Mėsžlas isz sziaudų tūm yra geras, kad tokio mėsžlo isztenka ant didesnio ploto žemės ir geriau pridengia žoles nū rudeninių szalnų. Geriausias ant pievų mėsžlas yra kiaulių. Srutos yra labai geras mėsžlas pievoms; galima jas ant pievų pilti netikt rudenij', bet ir žiemą ant sniego.

3) suvaryti ant pievų avis ant nakties, ipacz jaigu pieva sausa rudenij' ar pavasaryj'. Tokiu budu per daug samanota ar puri pieva susimindžioja.

4) mažai kas dar sziaudien vartoja kaipo mėsžlą ant pievų, sziaudus, suvilgytus porą diėnų priesz tai srutose, kuriūs paskui ant pievos iszveža ir iszmėto. Sziaudai apgina pievą nū szalczių, o isz po jų pavasaryj' žolės pirmiau pradeda augti. Toks krėtimas dar ir tūm yra geras, kad ant pavasario tūs sziaudus galima surinkti, o iszdžiovinus jais kreikti tvartus.

5) dumblas isz prūdų arba soželkų, bet jis pirmiau tur iszmestas pagulėti metą ant tyro oro. Užvežti jo galima kūdaugiausiai.

6) velėnos žemės isz grabių taip-gi tinka mėžimui pievų. Jaigu pieva labai drėgna, tai iszdžiovinus labai gerai yra užvežti smiltimis, nes paskui ant tokios pievos geresnės žolės auga. Smilczių tiek reikia privežti, kad ant visos pievos butų nors per pusę colio storio.

7) degintos kalkės, gipsas, pelenai durpiniai arba ir nū medžių yra labai naudingi dėl pievų: po jų labiau ant pievos auga žemos žolės, atsiranda dobilai. Pelenų ant margo pievos reikia nū 6 iki 8 karczių. Geriausias laikas dėl barstymo pelenų yra drėgna, szilta arba sausa diena gegužės mėnesio, ar tai isz ryto ar

tai vakare. Pelenai durpiniai labai gerai dėl drėgnų pievų.

8) Vietose, kur verda druską, su didele nauda galima vartoti dėl pievų liekanas nū druskos.

9) Dalys augalų, kaip tai virkšzczios bulvių, tabako, nendrės, gina pievą nū rudeninių szalczių ir prilaiko drėgnumą. Pelai miežiniai, supilti į kruvą ir aplieti srutomis, o paskui iszbarstyti ant pievos, labai užtręšia pievą. 10) vandū isz dūbių, kur mirko linai ir kanapės, jaigu tik galima užleisti ant pievos, labai gerą tur veikmę. 11) negalima vežti mėsžlų ant pievų lytingam laike, nes tada ratai giliai klimsta į pievą, ardo velėną ir taip gadina pievą. 12) užvežimas mėsžlų pievų priesz žiemą vis yra naudingėsnis, negu pavasaryj'. 13) akėjimas mėsžlo ant užvežtos žemės atliekamas yra aksti isz pavasario, iki pievos dar visai neiszdžiuvo. Geriau tą darbą atlikti laike drėgnam' arba lytingam'. 14) sziaudai ant pievų tur gulėti iki neapstos szalcziai. Nekurie pakelia sziaudus grėbliais isz tarpo žolių ir dar palieka ant virszaus, kaipo apdangalą žolių nū szalnų.

Jonaitis.

Prancuzligė arba piktoji liga (lotyniskai — syphilis).

Prancuzligė yra tai tokia limpanti liga, kuri prasideda viename daigte kuno isz ronelės (tankiausiai ant lyties įtaisų), paskui įeina į kraują ir apima visą kuną.

Piktoji liga, kaip rodo jau pats jos vardas, yra labai sunki ir baisi.

Isz kur atsirado prancuzligė ir kaip iszsiplatino?

Kada pradėjo sirgti žmonės piktoja liga ir isz kur ji iszdygo — tikrai nežinia. Kiti mokyti spėja, buk jau Dievo iszrinktiejie, sunus Izraėliaus (žydai), sirgę ta liga ir buk Maizieszius priverstas buvęs iszdūti įstatymus dėl apstabdymo tos ligos. Bet aiskesnes ir tikresnes žinias mokyti atrado rasztūse pabaigos 15 amžiaus, kada prancuzų kariūnėje, per karę su valakais, baisingai siautė piktoji liga ir nū jos krito daugiaus kareivių, nei kaip nū priesų kardo. Nū prancuzų, kaip sako rasztai, liga parėjusi į Valakų žemę, Vokietiją ir į kitas žemes; tokiu budu iszsiplatino po visą svieta. Liga platinosi tankiausiai tarp paleistuvių, bet taipogi ir tarp suvis nekaltų žmonių. Daugiausiai liga iszsiplatino dideliūse miestūse. Isz miestų persikraustė ir į kaimus. Gudijoje kaimūse isz 100 ligonių serga prancuzlige 2—3, o kaip kur ir 5; yra giminių, kur nerasi nė vieno sveiko: serga tėvukai, serga tėvai, jų broliai ir sesers, serga jų vaikai . . . . .

Pas mus, Lietuvoje, ta liga nelabai iszsiplatiniusi, ipatingai kaimūse retai tenka ją matyti, bet vis-gi piktoji liga gyvena Lietuvoje, ne tik miestūse, bet ir kaimūse, o keldamasi nū ligonio ant sveiko, gal platintis vis daugiaus ir daugiaus. Reikia atmīt ir tai, kad daug mūsų vaikinų grįžta isz Maskolijos, isz vaisko, kad daug ir maskolių kareivių gyvena Lietuvoj, kiti dagi visada kaime

(parubežiniai sargai), o taipogi atsiranda ir vaikinų, kurie mėgsta miestuose pasiausti ir pasilinksmiti ir, turėdami atliekamą skatiką, užveda bereikalingas pažintis. O piktas daigtas lengvai platinasi. Juk pikta sėkla ir nesėjama išdygsta, sako lietuviszkas priežodis.

Užtai czionai dėl naudos Lietuvos vyrų ir moterų (ipacz dėl jaunųjų) ketinu apraszyti, kaip ta liga apsireiszkia, kaip ją pažīt ir kaip jos išsisaugoti.

Kaip apsireiszkia prancuzligė?

Liga prasideda iš spūgelio. Kaip po cziepyjimui nū rauplių pulių iszkyla spūgelis, taip-pat ir nū pulių arba nūdų piktosios ligos atsiranda spūgelis toj' vietoj', kur įdrėksta arba nugremžta. Bet po cziepyjimui spūgas atsiranda neužilgo ir kitaip išrodo, spūgas-gi piktosios ligos atsiranda po 2 nedėlių arba mėnesio po užsikrėtimui. Spūgo piktosios ligos neskauda ir neniežti; neužilgo jis ima puliūt ir pasidaro ronelė.

Ronelė turi lygų dugną, lygius ir kietus krasztus ir puliūja. Jai cziupinėti roną, paėmus ją iš krasztų su dviem pirsštais, tai ji išrodys, kaip kremzlė stipri, mikli (putni). Tokią ronelę vadina *kietūju szankeriu* (lotyniszkai: *ulcus durum*). Ją daktarai lengvai pažysta, o darbininkas žmogus nieko netboja ir nesigydo ir, tik kada prisimeta ugnis ir ima skaudėt, jis pradeda gydytis arba ir užaina pas daktarą. Sziaip už nedėlios, mėnesio arba ir daugiau ronelė jau užgyja, ir ligonis tankiai užmirszta apie tai, kas pas jį buvo. Tokiu

budu pereina nū pradžios ligos (apsikrėtimo) koks mėnesis, du arba daugiaus, o ligonis jokio nesmagiojimo, jokių skaudėjimų nejauczia. Dėlto vieni mokyti ir samprotauja, kad tūm czės' da liga nėra įėjus į kraują, bet kiti vėl sako, kad piktoji liga įsigauna į kraują greit, dagi per parą. Ar sziaip ar taip, bet liga isz pradžių neapsireiszkia visame kune, tik vėliaus liga tampa panaszi ant kitų limpančių ligų — (tymai (drognys), skarlatina, sziltinė), ima ligonį krėst szaltis, tai prisimeta karsztis, bet tik labai retai atsitinka, kad ligonis sunkiai apsirgtu. Jis daugiausiai dirba drauge su kitais, valgo kaip visi ir pats tankiai mislyja, kad persisaldė. Po pažastėmis, kirksznyse, pažandėse pasidaro szaszbaudžiai (gumbelai). Bet sztai ligonį iszberia po visą kuną, lyginai kaip sergant tymais arba skarlatina, tik iszberia ne visur — galva, kojos per cziurną ir rankų pirsztai lieka sveiki. Skura iszrodo tai raudona su balsvais tarpais, tai spūgūta.

Spūgus ne niežti ir neskauda; sunkesniūse atsitikimūse spūgai gal but dideli ir atsiverti į ronas. Tose vietose, kur skura prakaitūja arba trinasi, pasidaro kartais raudonos, nelygios, szlapiūjanczios vietos, lotyniskai (condylomata lata); jos ima szlapiūt, ir nū to jos ima perszėti ir skaudėti.

Ligonį iszberia ne tik isz yirszaus, bet ir burnoj, gomuryj, gerklėj, dagi, sako, pilve ir žarnose. Nū to ima bėgti seilės, sunku buna valgyt, ryt ir sznekėti — ligonis užkyma. Pažiūrėjus į burną ir gomurį, galima matyti balsvas vietas, tartum plėves; tokios vietos atsiranda taipogi ir lupų kam-

pūse. Tankiai ima slinkt plaukai ne tik nū galvos bet ir nū usų, barzdos, antakių, ima skaudėti galvą, kojas iki kelių, tai akis, tai ausis. Daugiausiai szitame laike kankina galvos arba kojų skaudėjimai, kurie tankiausiai buna į vakarą arba naktį ir taip yra sunkus, kad ligoniai nieko negal veikti ir naktimis nemiega. Toki ligoniai jau ima vaikszzioti pas daktarus, tai dėlei galvos skaudėjimo arba kojų, tai dėlei skaudėjimo gerklės arba gomurio. Praslinkus kelioms nedėlioms arba mėnesiams, papauszakai isznyksta, gerklė pasitaiso, skaudėjimai pereina. Bet labai retai atsitinka, kad liga szitūm ir pasi- baigtu ir ligonis pats be gydymo iszgytu. Už mėnesio, dviejų arba daugiau vėl užaina skaudėjimai, vėl ima gerklę skaudėt, ligonį iszberia irtt. Už kokios pusės metų, arba daugiau, liga ima eiti piktyn. Ant kuno vieton buvusių papauszų daigtais ima kilti sopuliai, gumbai, kaip karvelio arba visztos kiausziniai; sopuliai, gumbai vėliaus atsiveria, pasidaro ronos. Kaulus ima smarkiai skaudėt ir jie ima puti taip, kad per ronas iszpūla dagi kaulgaliai. Taip tankiausiai atsitinka su nosia, per tai ji sudumba kaip kada ir baisiai pagadina veidą. Daigtais kaulai (ant kojų, kaktos, nosies ir kitur) ima bjauriai augti. Gerklėje ir gomuryje taipogi atsiveria ronos, pasidaro skylės augszcziau liežuvėlio, o kaip kada ir iszpūla apipuvę mėsgaliai. Ligoniams tada sunku gerti ir valgyti, nes gėralas liejasi per nosį arba krinta į gerklę. Bet da negana to, liga gali isimesti į vidurius: ima skaudėti kepenas, vidurius, szirdį, tysta kojos; taipogi gal isimest liga į smegenis, ir ligonis gali iszeit isz

galvos. Žodžiu sakant, nėra tos vietos, kuri galėtų likti sveika.

Liga taip gal permainingai ir sunaikinti žmogų, kad baisu į ją žiūrėti. Ligoniai toki tarpais gal pasitaisyti, bet jau sunku jiems pasveikti, ir daktarams retai pasiseka išgydyti tokius ligonius. Toki ligoniai arba numirsšta greit, arba da velka nelaimingą gyvastį 5—10 arba daugiau metų.

Jai ligonis ėmė gydytis pradžioje ligos, tai da jis gal išsigydyt. Jį išsberia sykį arba kelis sykų, paskauda gerklę, galvą, kojas ir viskas pasibaigia ir tik retai liga eina tolyn, nežiurint ant negydomo. Kaip kada ligonis išrodo ir jaučia savę sveikų 10 arba daugiau metų, o už kokių 20—30 metų numirsšta nū piktosios ligos.

Liga ne tik ardo sveikatą tėvų, bet tenka ir vaikams. Da motinos viduriūse apserga kudykis ir tankiai numirsšta. Dėlto tokios motinos gimdo negyvus kudykius, labiausiai pirmutinius. Jaigu ir gema gyvi kudykiai, tai pas jūs greit apsireiskia piktoji: jūs taipogi išsberia, užgula jų nosį taip, kad negal žįsti, vėliaus atsiveria ronos ir t. t. Toki vaikai buna menki ir tankiausiai numirsšta jaunose dienose.

Matote, kokia tai baisi liga.

Kaip liga pereina nū vieno ant kito?

Kaip sakiau, prancuzligė yra limpanti liga. Apsikreczia tankiausiai puliais piktosios ligos. O puliai pas ligonį, kaip sakiau, atsiranda pirmiausiai ant ronelės, paskui kada išsberia, gal atsirasti ir ant kuno, burnoj, tarprietyj, ir kitose vietose.

Tankiausiai apsikreczia per dasilytėjimą; vyras apsikreczia nū paczios, pati nū vyro, nū ligonio kudykio apsikreczia sveika moteriszکہ ir atżagariai.

Bet gali apsikrėst ir per visokius daigtus: per drapanas, abrusą, szauksztą, pypkę, besibucziūjant, drauge valgant, geriant ir t. t. Liga prilimpa toj' vietoj', kur rona, arba kur įdrėksta, ar uugremžta.

Puliai neseniai apsirgusio ligonio yra pikcziausi. Kada jau perėjo 10 ar daugiau metų ir liga yra įsisenėjusi, tada, sako, liga ne limpa ir tokiu ligo-
nių nereikia saugotis.

Kaip iszsisaugoti piktosios ligos?

Piktoji liga tankiausiai platinasi per paleistuvystę. Delto žmonės patogaus gyvenimo, ne paleistuviai, veikiausiai apsaugos savę nū tos baisios ligos. Labai naudingu ginklu priesz piktąją ligą yra taipogi supratimas ir pažinimas tos ligos. Atsiminus, kaip liga apsireiszkia, žinant pasielgimą ir žmogaus gyvenimą, o taipogi bekvocziant, galima kaip kada susekti, pažiti ligonį. Toki ligoniai tankiausiai atsitaiko tarp maskolių ir miesto gyventojų. Bet tankiai ligonį sunku pažiti. Delto-gi negana yra turėti supratimą apie tą ligą, reikia, kad patys ligoniai szalītusi nū sveikų.

Ligonis, apsirgęs piktąją ligą, tur tūjaus atskirti nū sveikų. Jai jis negali pastoti į ligonbutį, tai tur gydytis pas daktarą ir, kolaik neiszsigydy-
dys, turi skyrium gulėti, valgyti, gerti, nesibucziūti su sveikais, motina netur žindyti kudykio ir t. t. Jaigu toks ligonis, per kvailumą arba gėdą slėptusi ir per savo kaltę apkrėstu sveiką žmogų, tada

jis užsitrauktu ant savęs sunkią nūdėmę (grieką.) Gėdėtis toks ligonis visai neprivalo, nes didesnė bus gėda jai jis įstums savo artymą į tokią jau, o gal ir į didesnę nelaimę, gal ir sąžinė nedūs jam atilsio. Išzgijęs toks ligonis vėl galės gyventi drauge su kitais, sugrįsz jam ramumas ir sąžinė jo nepersekios. Jaigu atsitiktu, kad vėl pasirodytu liga, tada vėl reikia eiti pas daktarą ir vėl gydytis ir neapleisti ligos. Bet visgi yra žmonių neiszmanėlių, kurie ilgai neeina pas daktarą, o nuėję pas daktarą neįsitėmyja ir atmeta jo rodas, kiti vėl norint iszmano, bet nesigaili artymo, nebijo grieko ir gyvena kaip ir pirma.

Dėlto jau seniai paczios valdžios ėmė rūpintis apie tai, kad nedūti piktaijai ligai platėtis ir miestuose, ipatingai dideliuose, yra užvesta tam tikra policija (prie kurios priguli ir daktarai) ir ta policija iszjieszko ligonius ir priverczia jūs gydytis, ir tik tada jūs paleidžia isz ligonbuczio, kada jau jie negal apkrėst sveikų.

Žinoma, ir sveiki gal tankiai apsergėt savę nū nelaimės, jai prisipratins prie cziuinumo ir szvarumo: rupinsis ne tik apie prausimą veido, bet tankiai mazgos rankas ir visa kuną, pratinsis neszioti czystus marszkinius ir drabužį ir bjaurėsis to viso, kas purvina, sutepta, apseiliota ir t. t. *J. Šlibinas.*

Apie dveją kalendorių — senos ir naujos gadynės.

Ne vienas gali paklausti: „dėlko lietuviai Suvalkų rėdybos tas paczias szventės apvaikszczoja

ankscziau, negu Užnemunėj' — Kauno, Vilniaus, Gardyno rėdybose?" Suvis nesunku ant to klausymo atsakyti: o tai dėlto taip yra, kad Suvalkų rėdybos katalikai prisilaiko metaskaitliavimo naujos gadynės, arba, taip vadinamojo Gregorijoniszko kalendoriaus, užnemuniečiai-gi katalikiszkas szventes apvaikszczioja pagal senos gadynės kalendorių.

Szis paskutinis vadinasi *senu*, *senos gadynės* arba *Julijoniszku* kalendoriumi dėlto, kad jį mokėti sudėjo isz paliepimo Juliaus, rymiszko ciecoriaus dar priesz užgimimą Vieszpaties Kristaus. Pagal szitą kalendorių isztisi metai susideda isz *trijų szimtu szeszesdeszimts penkių* (365) *dienų ir 6 valandų* (szeszių valandų). Paprastūse metūse szitos szeszios valandos atsimeta ir i metus skaitosi tiktai lygiai trys szimtai szeszesdeszimts penkios (365) dienos. Bet kasmet' atmetant po szeszas valandas, per keturis metus atsimeta 24 valandos arba visa diena. Kad ją skaitlinje neaplenkti, tai Julius ciecorius liepė kas ketvirtus metus daryti *keliamaįs* (pribuiszais) turincziais tris szimtus szeszasdeszimts szeszas dienas (366), arba vieną dieną virszaus, kaip paprasti metai.

Vienok Julius ciec. paklydo, skaitydamas i metus tris szimtus szeszasdeszimts penkias dienas ir *lygiai* szeszas valandas, nės ant teisybės metai turi tiktai *tris szimtus szeszesdeszimts penkias* (365) *dienas, 5 (penkias) valandas, 48 (keturiasdeszimt's asztūnias) minutes ir 48 (keturiasdeszimts asztūnias) sekundas*. Tiek laiko reikalauja žemė dėl apsisukimo savo aplinkui saulę. Tokiu budu Juliaus kalendorius kasmet' perdaug skaito

vienūlika (11) minūtū ir dvylika sekundū, arba ant tiek laiko (czēso) suvėlina metus, nēs kū ilgiau tēsis senieji metai, tū vēliaus prasidēs naujieji. Isz tų 11 minūtū ir 12 sekundū per 130 (szimta trisdeszimt's) metų pasidaro 24 valandos, arba *exiela diena*, per kitus 130 metų užauga *vēl' visa diena*, dar už 130 metų — *trecxia* ir taip toliau . . . Taip kad nū laikų Juliaus ciecoriaus iki 1582 metų kalendorius senasis užskaitē virsziaus 10 dienu, arba, tiesiau kalbant, susivēlino ant 10 dienu.

Toki vėlinimąsi senojo kalendoriaus matydamas popiežius Grigalius tryliktasis sumislijo 1582 m. pataisyti tą klaidą. Užtai jis pirmiausiai liepē izmesti tas 10 dienu taip, kad po 4 diena. 1582 metų ne 5 bet *15-tą dieną* to mėnesio skaityti. O idant ir ateigoje (ateinancziame laike) ne'tsikartotų klaida senojo kalendoriaus, liepē popiežius ne visus *szimtinčius**) *metus* daryti keliamais, bet tiktai — tokius, ką, atmetus nū galo du ratuku, dalīsis ant 4 dalių. Ir 1900 metai, kurių sulauksime už septynių metų, nebus keliami pertai, kad, atmetus nū galo dū ratukų, 19 nesidūda padalīti ant 4 lygių dalių. Pagal seną-gi kalendorių ir 1900 metai bus keliami, nes pagal jį *be jokio iszēmimo kas ketvirtī metai* yra keliami, o skaitlinē 1900 dalinasi per keturis. Tokiu budu sulaukus 1900 m. dar viena diena atsiliks senasis kalend. nū naujojo ir bus

---

*) *Szimtiniai metai* vadinasi toki, ką baigiasi *lygiai ant szimto*; ir taip: 1600, 1700, 1800, 1900 yra szimtiniai metai. 1893 nesivadina szimtiniais metais, užtai, kad baigiasi nelygiai ant 800, bet turi virsziaus dar 93.

skirtumas ne dvylika dienų, kaip yra dabar, bet jau — trylika. Ir taip pagal naują, dūkim' sav, kalendorių bus 14 diena sausio 1901 metų, o pagal seną bus tikrai 1 diena to paties mėnesio. Reik' da paaisškinti, delko szindien' kalendoriai skiriasi ant 12 dienų, jei iki 1582 metų senasis susivėlino tikrai ant 10 dienų? Taigi tos dvi dienos užėjo 1700 ir 1800 metų, kurie pagal seną kalendorių buvo *keliami*, o pagal naują — *paprasti*.

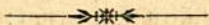
Tokiū būdu pataisytas kalendorius tapo pramintas *Gregorijoniszku* nū vardo Grigaliaus popiežiaus, kuris daugiausiai prisidėjo prie pataisymo senojo arba Julijoniszkojo metaskaitlio. Vadinasi da jis *nauju* arba *naujos gadyinės* kalendoriumi, nes kurkas vėliaus tapo sustatytas už senąjį.

Pagal naują kalendorių pradėjo skaityti metus visi pasaulės katalikai. Į Lenkiją, o sykiu ir į Lietuvą, szį kalendorių įvedė Steponas Batorius. lenkų karalius, 21 dieną sausio 1584 metų. Protestantai (liuteriai, kalvynai ir t. t.) ilgai nenorėjo priimti, bet ant galo matydami, jog senasis kalendorius yra klaidingas, pabaigoj' pereito da amžio prisisavino naująjį. Szindien jau beveik visos apszviestos krikščioniszkos szalys pasaulės prisilaiko gregorijoniszkojo metaskaitlio. Vieni tikrai atskalunai (schizmatikai), o tarpu jų ir maskoliai, per savo apjakimą nenori pamesti klaidingo senojo kalendoriaus. Da ir to negana, kad pats klysta, bet jie priverstinai ir kitiems savo klaidas teikia. Ir taip metų 1799. 27 dieną liepos mėn. Povylyas I. maskolių caras augszcziausiu savo »*ukazu*« (paliepimu) įsakė Kauno, Vilniaus, Gardyno rė-

dybų ir visos Gudijos katalikams pagrižti prie *senojo* kalendoriaus ir klaidžioti sykiu su maskoliais.

Tokia tai yra priežastis, kad lietuviai Prūsų ir Suvalkų rėdybos prisilaiko įvairaus kalendoriaus, nei jų broliai katalikai likusios Lietuvos!

E. Mažutis.

Gromatos Jono pas Baltrų į Ameriką.

Gromata I.

Ruda, 2. vasario 1888 m.

Mielas Baltrau!

Apraszysiu tav skodą (susirinkimą) mūsų kanceliaryoje. Tu gal pasakysi: ką tu čia pliauszki apie skodą, raszyk vercziaus, kas apsiženyjo, kas isztekėjo, kas numirė, kas užgimė ir t. t. Ne, brolau, tąsyk gminos skodas buvo nepaprastas; buvo, mat', daugeliui užraszyta kora; naczelninkas buvo piktas. O, žinoma, kada naczelninkas buva piktas, tai kalba taip, kad žemė dreba.

Taip ir musiszkis naczelninkas szį syki, pasirodęs tarpduryje kanceliarijos, taip užriko gudiszkai „*tisze*“, kad ne tikt vyrai, kurie stovėjo ties kanceliarija, krupitelėjo, bet ir Jonui isz Meszkcuczių tūkart besilinksminant su kuma pas Oszkų netoli kanceliarijos stiklelis iszpūlė isz rankų. Potam su ranka grumodamas (turbūt dēlei geresnio pertikrinimo valsczionių) gudiszkai pasakojo, kad geri padonai sumislyjo pastatyti paminklą carui Aleksandrui II-am už iszvadavimą nū baudžiavų, o todėl ir mūsų valsczius turis sudėti sziek-tiek pinigų dēlei savo geradėjo, iszgelbėjusio nū baudžiavos; už-

baigē savo kalbā, kaip visi nacelninkai užklausymu: „czto-ż pominaete?“ Jam kas-žin kas isz kūpos atsiliepē storu balsu: »ponimat« ir tūjaus visa kūpa vienu balsu atkartōjo: »ponimai, ponimai.“ Paskui vėl nacelninkas kalbējo gudiszškai, kad reiktu sudėti po 2 kap. nū margo, užbaigdamas savo szneką kitu klausymu: »soglasni? takli? Kūpa vienu balsu atsakē: tak, tak, szaukdama vel storbalsiai.

Nacelninkas su vaitu iėjo į kanceliariją, tada tik vyrai pradėjo vienas kito klausinėti, ką nacelninkas sakē. Juk tu pats žinai, kad mūsų gminoje gal atsiras du ar trys vyrai, kurie supranta gudiszškai, o jie suvisai nē nepribuvo ant skodo, o pertai suvisai ir nedyvai, kad vaitas turėjo pastatyti tarp žmonių pisorių, kuris atsakinėjo nacelninkui, o žmonės tikt pritarē pisoriui.

Man rodos, geriau neiszmislytum ir tu, nes jaigu vyrai butu sakę: „nedūsım,“ tai vaitui ir pisoriui reikējē butu patiems užmokėti, dėlto kad mūsų nacelninkas ne betkoks, nekenczia pasiprieszinimo ir labai moka priversti iszpildyti savo norą, už ką net nū gubernatoriaus gavo padėkavonę. O szių tarpu jau už mėnesio priesz skodą jis iszdėstinėjo, kiek kožna gmina jo pavieto turi įneszti ant paminklo, kad czia ir dangus ir žemē griuntu . . .

Rodos, skodas turėjo pasibaigti kūgeriausiai, noras nacelninko iszpildytas, vaitas ir pisorius ne tik gerai iszėjo, bet dar buvo ir pagirti nacelninko, kad labai greitai surenka mokesčius, nors nevisada pinigais, ir kad dėl pakēlimo maskoliszko apszvietimo mūsų užkampyje, pradėjo raszinėti „pa-

vestkas“ maskoliszikai: žmonės vel paklusni, lyg avelės, iszklausė savo virszininko, kaip prideri. Buvo jau sustatytas protokolas nusprendimo skodo, tiesa dar rasztininkas plunksną kramtė, mislydams, ar sulanksczius popierą padūti naczelninkui, ar ne, o naczelninkas buvo jau po pietų ir rengėsi važiuoti namon, kaip atsitiko didelis negražumas mūsų gminoj.

Vincas isz Meszkuczių įsivertė su kūpa vyrų į kanceliariją ir, nežiurėdams nė ant vaito, ne ant naczelninko, rekė isz viso vieko: „jus kraujageriai, erkės, apgavote mus — mes nenorime dėti ant paminklo, žiurėkite: jau mes negalime iszmokėti senųjų mokesczių, negana jums mūsų kraujo, negana jums mūsų karvių, kumelių ir arklių, kuriūs kas pavasari ir rudeni vedate ir statote ant licitacijų, nežiurit nė ant verksmų motynų, iszvedate paskutinę karvutę . . . . netur kūm maityti savo kudykių, nežiurit ant vargų mūsų dirbanczių dieną ir naktį ir kenczianczių badą, sudriskusių, surukusių ir padususių, jus erkės; jus visus syvus iszcziulbėte savo mokescziais. Jums negana, kad storus pilvus ir blizganczius drabužius isz mūsų procios nesziojate, užsimanote da paminklus sav statyti. Mes nedėsime nieko ant paminklo, dėkite patys, dykadūniai (toliau buvo tik keiksmi).

„Maisztas, pons naczelninke!“ — suriko vaitas.

Naczelnikas szoko prie lango, szvilpė ir rekė, kaip įmanydamas, kad žimiskiai kisztu į kalinį, ką tik sugriebs.

Tarpu kitų tūlaik patekau ir asz į kalinį.

Kad tu suprastum, kodėl vyrai taip subruzdėjo, reikia priminti, kad tūlaik, kada vienas kito klaušinėjo, ką nacelnikas sakė, pasisuko czion žydėlis. Jis buvo atėjęs ant skodo taip sau, be jokio reikalo, dėlei žingeidumo, žinai, koks žydo budas — jis visada nori apie viską žinoti. Taigi tas žydėlis mokėjo lenkiskai ir sziaip taip suprato, ką nacelnikas sznekėjo, viską ir iszpasakojo žmonėms. Tarp žmonių kilo baisus trukszmas: nežinojo, ką daryti, nū margo 2 kap. mokesties — tai ne jūkai! . . . . Vyrai! pas nacelniką, suriko Vincas isz Meszkuczių, ir akimirksnyj visa kūpa atsidurė kanceliarijoj . . . .

Po kelių dienų atvužiavo „sliedovateliūs“ isz pavieta ir „traukė sliedstvą“, kas pakėlė maisztą. Vyrai teisinosi, kad jie nesupratę isz sykio nacelniko, ko jis nori, o paskui, kada žydėlis iszpasakojo, ko „ponas nacelnikas“ reikalauja, tai jie buk nuėję į kanceliariją tik pasakyti „ponui nacelnikui“, kad negali, neisztesi mokėti, o maiszto jokio nekėlę.

Tai patvirtino ir žydėlis ir buvo gana aiszku, kad žmonės buvo apgauti ant skodo, bet ką daryti toks žmonių budas, kad pas drutesnis silpnesnis vis kalts.

Mus apsudyjo ant kelių mėnesių į Kalvariją ir surakyti geležiniais pancziais, lyg koki vagys, traukėmė per Naumiestį, Vilkaviszki ir Senapilę. Tada tik apmislydams neteisingą prispaudimą, vargus ir bėdas mūsų kraszto, jausdamas paniekienimą, ir skriaudimų visokiu budu nū atėjunų, labai susi-

graudinau, ir — ar man vierysi ar nevierysi —
apsiverkiau karczioms aszaroms . . . .

Praėjo pusė metų, mes buvome izleisti iz
kalinio, o gminas gavo padėkavonę iz rėdybos nū
gubernatoriaus, kad neužmiršo savo geradėjo caro
Alexandro ir surinko pinigų ant paminklo . . . .
Sunku mums gyventi po maskoliaus jungu.

Likk sveiks, Baltreliti Jons iz Rudos.

P.S. Kaip yr, taip yra Amerikoje, ale nors maskoliai ten
jusu nepasiekia. J. iz R.

Gromata iz Amerikos.

Minersville, 21 d. birželio, 1892 m.

Garbinga Rėdyste!

Lietuviai, budami savo tėvynėje, visaip sav
perstato tą auksadavią Ameriką ir kožnas pasirengęs
keliauti, kaip kielė, į užmarį. Asz, norėdamas
žmonių karsztį apmalszinti, apsiėmiau norint trum-
pai apraszyt tą prižadėta žemę. Pirmiausiai turiu
atsakyt ant patalpinto straipsnio (Nr. 4 ir 5)
„Ukinike“ „nū Puncko“; ten raszė buk, Pajaujis,
turis palivarkus. Yra tai melas. Pajaujis turi pi-
nių, bet tie jo neszildo, nes tai yra vengrų pi-
gai, kurie pas jį sudėjo ant palaikymo iki laiko,
ir su tais pinigais jisai prekystę varo; o kad tau-
kinę užsiauginęs, tai yra ne melas, žinoma, kaip
kožnas szinkorius izpustas, tas pats ir su jūm.
Pauksztis turi kromą su valgomu tavoru ir turi
nevos spaustuve, kuri likos pavesta kunigui Burbai,
nės negalėjo Pauksztis užlaikyt ir įlindo į skolą
su spaustuve į 5,000 dolerių. Žmonių pasakos

nesupaisysi, nės isz adatos vežimą prirenczia. Kas labiausiai žmones traukia į Ameriką, tai pagyrų gromatos ir fotografijos, parleistos į Lietuvą. Vos Jonukas ar Motiejukas spėjo koją į Ameriką įkelt ir kur apsistot, tūjaus stengiasi jūdai apsirėdyt: perkasi aprėdalą jūda-gelumbinį (isz pakulų) už 8 ar 10 dolerių, kabina ant pilvo lenciugą milžiniszkos didybės (ale misinginį), užsideda ant galvos skriblių už dolerį ir tūjaus, pasiskolinęs porą dolerių, eina nusitraukt fotografiją, — be to dar ir rinkę už 25 centus ant pirszto užsimauja. Jaigu tokią fotografiją pamato tėvai, broliai, sesutės, giminės ir kaimynai, ar-gi nesigodi bėgt į Ameriką? Tūjaus draugai, likusieji namieje, nieko daugiaus nemislina, kaip tikt kur susigriebt pinigų — kad ir velniui duszią pardūti, bile gautis į Ameriką. Arba vėl kas traukia į Ameriką: užsimano toks daržinikas į Ameriką, jau nejaunas žmogus. Pasiskolina pas žydėlį ar kur kitur, kokį 100 rublių ir cu! į Ameriką. Atvykęs czion, randa daugybę pažįstamų, nū kurių iszpraszo 50 dolerių ir į mėnesį laiko parsiunczia pacziai 100 rublių! Na, ką tada kaimynai pasako ir ar vienas užsidega noru keliauti į Ameriką?!

O neiszmanymas žmonių! Ant ko czion ateina, ar gal pasisemt sidabrinių piningų, be darbo: atvažiuja nekurie pametę ukes, norėdami czion ponant. Dėl tokių didžiausias vargas Amerikoje, nes jaugu tingėjo dirbt ant savos dirvos, tai czion lietuviszko ubago neatstoja, o neįstengdamas dirbt, pradeda gert isz rupesczio ir taip vargsta, o ir badą kenczia. Jau dabar Amerikoje ne tai, kas

pirma buvo; toks ateivis turi sėdēt be darbo ilgą laiką, per ką įsiskolina ir, norint pradeda dirbt, tai ilgai persitraukia, kol skolas atidūda. Geras darbinikas uždirba ant mėnesio nū 40 iki 50 dol., ale tai retas, o tankiausiai nū 25 iki 30 dolerių. Isz tų pinigų reikia pacziūtam užsimokēt randa už namus nū 7 iki 9 dol. ant mėnesio, į kromą už valgi 15 dol., pirkt kurą, dūti porą dolerių ant bažnyczios, nu-gi ir stiklą alaus turi žmogus iszsigert,*) tai ir po pinigų; o jaigu dar Dievas daleidžia szermenis, tai į pusę metų negali atsigriebt.

Czion nē trupuczio nēra melo ir kožnas, kuris buna Amerikoje ar sugrižo isz Amerikos, pasakys, jog tai yra teisybē, kas czion patalpinta.

Su gūdone

Antanas Bendoraitis, senas amerikonas.

Isz Lietuvos.

Isz **Trakų** pavieto, Vilniaus gubernijos. Nieko smagaus negalima praneszti isz mūsų kraszto. Pacziam pavieto mūsų mieste, Trakūse, kur kita kart vieni tik lietuviai gyveno, kur Keistutis, apgynējas Lietuvos, turėjo savo sostą, dabar lietuvių jau nē ženklo neliko. Trakūse iszgirsi maskoliszką, lenkiszka ar žydiszką kalbą, tik labai, labai retai lietuviszkai kalbanczius sutiksi. Taip viskas persimainē: namai, kuriūse gyveno Keistutis, dabar guli

*) Garbės vertas korespondentas tenepalaiko mums už pikta, kad mes primisime, jog ir ant laikraszczių bei ant draugyczių reiktu nors kelis centus paskirti. Rėd.

griuvēsiūse, žmonės, su kuriais Keistutis pērē kailį neprieteliams Lietuvos, Kryžiokams, dabar jau savęs nevadina lietuviais ir neszneka lietuviszkai. Trakūse sēdi maskolių urėdinikai, atsiūsti dėl isznai-kinimo lietuvių. Liudna darosi, viską tą atminus. Netik Trakūse, bet visoje mūsų gubernijoje visos vyriausybines vietas atidūtos gudams, lietuvis-katalikas jokiū budu negal czion kokią nors vietą už-imi. Teisybē, tarpu valscziaus rasztinikų yra apie du katalikai, bet jie mažai ką geresni už gudus, nes nemoka lietuviszkai ir szneka su žmonėms vien tik maskoliszkai, o taipogi pinigų perdaug godžiai nū žmonių renka, nes skubina prasigyventi, nesitikėdami ilgai vyriausybinių vietą turėsią. Nemisliškite, kad valscziaus rasztinikas pas mus menkas ponas, o ne! jisai yra beveik karaliū valscziuje, dėlto kad starszinos, iszrinkti isz mūsų žmonių, yra toki neiszmanėliai, kad bucziūja rankas rasztinikui, vadina jį isz maskoliszko „barin“ ir pavelyja jam daryti, ką tik jis nori. Jau turbūt toks budas mūsų žmogaus: jis neklausys, o priesz apgaviką nulenkis žemai galvą, pabucziūs ranką ir dūsis apgauti. Pas mus, į kurią pusę akis atkreipsi, vis tik nesmagius daigtus užtėmysi. Pažiūrėkime į mūsų mokslincyzias (iszkalas)! Jaigu kas paklaustu tavęs, skaitytojai, dėlko pastatytos pas mus tos mokslincyzios, dėlko žmonės apmoka jų užlaikymą — Tu turbūt atsakytum: Dėlto, idant jose mūsų vaikai iszminties galētu jieszkoti, kad protingesni pasidarytu! Teisybē, taip yra, bet, ant nelaimės tik kitose szalyse, kaip antai Prancuzijoje, Vokietijoje ir kitur, o ne pas mus, Lietuvoje.

Mūsų mokslinyczios uždėtos gudų ant to, idant mūsų vaikus da kvailesniais padaryti, idant mokslinycziose jie iszmoktu tik maskoliszkai sznekėti, iszmoktu maskoliszkus poterius ir priprastu prie pravoslavijos. Gal, skaitytojau, sakysi, kad tai neteisybė? Tai del-ko-gi Maskoliai nepaveilyja katalikams buti mokįtojais Kauno ir Vilniaus gubernijose, del ko mokina vaikus isz knių, kuriose tėra tik maskoliszkos miszios ir gyvenimai maskoliszkųjų szventųjų? Sakyk-gi dabar, kas jiems labjans rupi, ar apszvietimas mūsų vaikų, ar pripratinimas prie pravoslavijos? Daugumas mokįtojų pas mus yra tai persivertėliai, kurie del gavimo vietos perėjo į pravoslaviją; na, o kokia gal but dora pas tokį žmogų, kuris už pinigų tikėjimo iszsižada? Ko gal iszmokėti jie mūsų vaikus? Jie žino, kad ne del mokinimo mūsų vaikų jų maskolių vyriausybė atsiuntė. Jezno mokįtojas stacziai sako, kad jis atvažiavęs czion del to, idant lietuvius perdirbti, nežinia tik, į ką: ar į vagius, ar į ką nors da blogesnį. Mūsų žmonės, matyt, turi tiesą, sakydami, kad Jezno iszkaloje vaikai tik vogti iszmokstą. Tai už ką mūsų žmonės pinigų moka?

Negali sakyti kad jau visi urėdinikai maskoliai butų visai niekai. Tie, kurie atvažiūja isz gilios Maskolijos, visai neblogi žmonės ir apie perdirbimą lietuvių visai nemislina, gaila tik, kad lietuviszškai nemoka. Ot tie, kurie arba patys, ar tėvai jų, del gavimo vietos, perėjo į pravoslaviją, tie tai yra tikros usnys; jie, kaip galėdami, stengiasi Lietuvos žmones įgilti. Tokių pas mus daugiausiai.

Atsitinka ir tokių, kurie jau kelis tikėjimus del pinigų permainė. Jezne yra viens, kuris isz žydo pasidarė kataliku, isz kataliko maskolium ir da gal koki ketvirtą tikėjimą priimtu, tik jau, ant nelaimės, negali. Isz tokių tai persivertėliu daugiausia susideda maskoliszka partija, norinti mus, lietuvius, į maskolius iszversti, — yra tai usnys ir dilgės lietuvos žemės. Yra da mūsų gubernijoje, kaip ir visur Lietuvoje, kita prieszinga mums partija — tai Lenkai, kuriūs galima su dagiais palyginti, nes lygiai taip, kaip dagiai, pasiputę ir lygiai kaip dagiai lietuviszką dirvą terszia. Apie jūs paraszysiu kitą sykį, o dabar pranesziu apie žmogžudystę, buvusią neseniai netoli Jezno. Taip buvo. Sargas girios vieno dvarponio daneszė Jezno policijai, kad jis nuszovė miszke žmogų, del to, kad tas, sutikęs jį miszke, užpūlęs ir norėjęs užmuszti, o jis gindamasis iszszovęs du syk ir aną nuszovęs. Užszautasis buvo tai vagis, kuris jau 8 syk buvo iszsiųstas į Siberiją pagal kaimo nusprendimą, bet kas sykis gryždavo. Pravardės jo nepasakysiu, žmonės praminė jį Beiraku. Pasirodė, kad ne taip buvo, kaip sakė sargas miszko. Daktaras apžiurėjęs kuną Beirako, atrado 7 ronas galvoje, rado taipgi nulaužtus 6 szonkaulius ir da 2 ronas nū szuvių. Po tam jau pasidarė aiszku, kad sargas melavo, kad jis ne tik szovė, bet ir muszė, ir tai nesigailėdamas muszė Beiraką. Sykiu su minėtu sargu buvo suimtas da vienas jo kaimynas, kuris prisipažino, kad jųdu su sargu pirmiaus užmuszė Beiraką, o paskui jau, idant galėtu gerai teisintis, iszvilkę į miszką, iszszovė į jį du-

syk. Tūm tarpu nežinia da, už ką užmuszē jūdu tą vagį; vieni sako, kad del to, kad jis vagis buvo, o kiti sako stacziai, kad ir užmuszėjai buvo vagys ir užmuszē Beiraką užtai, kad ans nenorėjo vogtais pinigais pasidalyti, keno teisybē — parodys sudas.

Draugaitis.

Liudvinavas (Kalv. p. Luv. rēd.). Pas mus negražios naujienos girdėti; taip negražios, kad nelabai nē plunksna nori apie jas raszyti; bet ką darysi — tie atsitikimai, apie kuriūs asz kalbėsiu, tokie, kad apie jūs visiems reikia žinoti. Liudvino valseciuje trumpame laike buvo keli apskundimai žandarams žmonių, kurie skaito lietuviszkas knygas ir laikraszczius. Pirmuciausiai tapo apskustas vaitas su rasztiniku valseciaus, buk jūdu kanceliarijoje užlaiko ir skaito lietuviszkus laikraszczius. Žandarai kanceliarijoje darē krata, ir nieko nerado: vienok ir vaitas ir rasztinikas atstatyti nū tarnystos. Kitas atsitikimas: ukiniką Akelį apskundē, kad jisai užsijimąs platinimu lietuviszkų kalendorių; darē namūse krata, rado vieną tik kalendorių, nežiurint ant to, Akelį suēmē ir pasodino į kalėjimą; kalėjime iszbuvo Akelis apie 3 nedēlias; po sudėjimui 800 r. kaucijos tapo paleistas; bus atidūtas po sudu už platinimą lietuviszkų knygų. Treczias atsitikimas: tapo apskustas Mikas Sirutis (irgi ukinikas), kad užsijimąs taip-pat platinimu lietuviszkų knygų; kratos pas jį nedarē, vienok liudinikus žandarai jau kamantinėjo. Sztai kokie atsitikimai. Kasgi skundē? Kur kaltinikas? Didžiausiu kaltiniku, pirmutiniu „ersztu“ yra Jonas Aleksa; Aleksa — tai didžturtis ukinikas ir Liud-

vinavo sudžia: Aleksa statosi baisiai iszmintingu, gudrium ir pilnas „poniszkumo“; ne jeibkam isz ukinikų ranką padūs, ne jeib su kūm sznekės, kalba beveik tik lenkiskai; abelnai Liudvinave — didelis Aleksa. Aleksa turėjo ir daug prieszinikų, tu kuriais pjovėsi be paliovos. Prieszinikai Aleksos iksziolei neikando, nēsa jisai, budamas turtingu, visas skyles mokėjo greit lopiti, ale ir savo prieszinikams jisai nieko pikto neįstengė padaryti. Paskutiniame laike Aleksa gavo „Dvasią szv.“ dėl įkandimo savo prieszinikų: skusti paskutinius už prilaikymą lietuviszkų knigų ir laikraszczių. Didžiausiu priesziniku Aleksos buvo Liudvinavo vaitas; nū jo Aleksa ir pradėjo. Reikia žinoti, kad Aleksa *ne pats* tai daro, bet *per* savo *pusinikus* — szuniukus; tokiais szuniukais isz dalies yra jo skolinikai. Vaitą įkando per jaunesnįjį rasztiniką; szisai praneszė žandarams, kad matęs, kaip vaitas su rasztiniku skaitė kanceliarijoje lietuviszkus laikraszczius. Aleksai visai pasisekė: ir vaitas ir rasztinikas tapo atstatyti nū urėdo. Ukinikas Akelis nebuvo atviru priesziniku Aleksos. Ale mat, koksai dalykas. Aleksa labai nori buti ir toliaus sudžia, o žmonės nenori; szią vasarą rinkimai; Akelis — labai dorus, iszmintingas, pamokėtas žmogus, priegtam visų mylimas. Aleksa pamatė, kad Akelį gali iszrinkti sudžia. Kad iszpurvyti Akelį, reikia „donosą“ padaryti. Sumislyta - padaryta: iszgama Silvestras Ambrozevyczius atkieszo žandarams lietuviszką kalendorių ir pasakė, kad pirkto nū Akelio ir kad ne tik jisai, bet ir kiti nū jo pirkinėjo. Akelis tapo suimtas — ir sudžia, žino-

mas daigtas, jau negalēs buti; ukinįką Sirutį apskundė Ukelis, taip-pat Aleksos szunelis. Matot, kokie purvai; rodėsi, kad Liudvinavo valscziuje niekad negalēs atsirasti tokių iszgamų, ir dar kokie žmonės: Aleksa — sudžia, Ukelis — lovinikas, Ambrozevyczius buvusiis vaitas. Gėda Liudvinavui, gėda, tokius žmones turėti! O ką apie paczius iszgamas pasakyti? Apie gėdą nēr ką ir sznekėti, jie jos neturi, bet pagal manę, pas jūs nēra nē krikszczioniszkių jausmų, nē sąžinės; jie tiesiog nustoję paveikslo žmogaus, o pavirto į kokius ten gyvulėlius — keturkojus arba dar žemiaus nusi-leido. Pamislikyte! — dėl asabiszkių reikalų, ne-apykantų kliudyti abelną reikalą, tramdyti plati-nimą idėjos, dėlei kurios tiek daug spėkų žmonės aukauja, pamislikyte tiktai, tai reikia ar proto nustoti, ar tiesiog, doros.

Nėsa nē viens į ligonbutį beproczių nepateko, reikia mislyti, kad jie taip žemai doriszškai nupūlė, kad jie viską gali daryti. Gaila, kad žemė taip ilgai jūs dar neszioja!

Kaip elgtis su tokiais iszgamoms. Kerszyti jiems „donosais“ neiszpūla, vieną, dėlto, kad žandarai vi-sados jiems daugiaus tikės, antrą, į purvyną kiszti rankų neverta, nėra tik iszsipurvįsi ir daugiaus nieko.

Geriausiai taip su jais ateinancziame laike elgtis: žiurėti ant jų, kaip ant iszgamų, su kuriais svei-kiotis, arba kalbėti turi buti palaikoma už nusidė-jimą; jai daugumas valscziaus, susitaręs, tai isz-pildys, tai dėl iszgamų ir-gi bus diktokus pabau-dimas.

Nusiminti dėlei szitų atsitikimų ir-gi nereikia. Menkas tas kareivis, kuris pamatęs prieszo szau-
dyklę pasileis bėgti; menkos dvasios bus tas lietu-
vis, kuris dėlei szitų atsitikimų sudegis lietuviszkas
knėgas ir laikraszczius ir paliaus daugiaus skaitęs.
Reikia neatbutinai ir toliaus darbą varyti pirmyn,
silpnadusziais gėda buti, reikia tik savo darbūse
buti labiaus atsargesniems, kad iszgamoms negalētu
tėmyti mus pėdsako. Į darbą, broliai!

P . . . . . s.

Kazokvietis (Kosakweitschen), Stalupėnų pa-
vieto. Ko gero — jau ir Prusūs atsiranda szu-
neliai-skundikai, kurie ar tai dėl įtikimo savo val-
džiai ar tai dėl pelno, trukdo gabenimą knėgų ir
susizinojimą su lietuvaiais, ėsancziais po maskolium.

Sztai mūsų kaime paczioj Prusų parubežėje
laiszkininkas Parknevyczius apskundė vieną žmogų
už laikraszczius ir laiszkus, pareinanczius isz Ame-
rikos ir buk uždraustus. Žinoma, szunelis tikėjos
pelnysias mėsos szmotą, bet jis ne tik ką nieko ne-
gavo, bet dar iszgirdo: „sze lauk!“ ir nudimbino
sav „it grobą putęs.“ Teisybė, laikraszcziai ir
laiszakai buvo nusiųsti pas landrotą (naczelninką),
nemielaszirdingai atplėszti ir baisingai suterioti,
bet visgi buvo atgal sugražiti, nės jųse apart gra-
žių ir naudigų pamokslų nieko neatrasta.

Tokiū budu Prusūse tik daugiau žmonių da-
sigirdo kad lietuviai, ėsantiejie po maskoliaus jungu,
rupinasi apie savo apszvietimą, nežiurėdami ant di-
delių kliuczių. Na, gal ir szuneliams teks isz-
girst, kad ir jų lietuviai neužmirsza, kad ir dėl
jų taiso pamokslus . . . . . *J. Slibinas.*

Maskoliai amžinai kenczia badą.

Nr-is 130 Petrapylyje iszeinanczio maskoliszko laikraszio „СВѢТЪ“ taip raszo:

„Badas, apsiaupęs szimet gangreit treczdalį musų vieszpatystės (tai yra Maskolijos), aiszkiai mums parodė, jog be atvangos privalome dirbti ant naudos aprupinimo svieto (tai yra maskolių) maistu. Klysta tas, kurs mislyja, buk Maskolija užaugina javų daug pervirsz. Mes užauginam greicziaus permažai javų, o ne perdaug. Mes ir gerūse ir derlingūse metūse negalētumėme pardūti javų į svetimas szalis, jaigu tik visi valgytu iki socziai. O prastesniūse metūsė mes visai nieko negalime pardūti.

Vyriausiame intendantiniam valdyme surinktos zingeidžios žinios apie vidutinį užderėjimą javų ant žmogaus szesziose deszimtyse rėdybų europinės Maskolijos. Szitie darbai sutraukti į tam tikrą kartoqramą (toblyczią), atidūtą szimet ant Augszcziausios pažiuros (tai yra padūta pacziam ciecoriui).

Trijų czetverczų*) javų (rugių) paprastai yra užtektina dėl vieno žmogaus per metus. Imant į kruvą, visa europinė Maskolija ir teužaugina (tur but gerūse metūse) tris czetvertis javų (sąmisziai, visokių) ant žmogaus. Kiekviens, kurs gyveno kaime (sodžiuje) nors vienus metus ir matė, kaip parsidūda javai isz pirmų rankų — žino, jog ukininkai pardūda javus suvis ne dėlto, kad jie turėtu jų pervirsz, bet graicziaus, kad tur permažai. Nepriteklius pinigų ir kitų gyvenimo dalykų yra taip didis, jog didžiuma (uki-

---

*) Czetvertis turi 64 gorczius.

ninkų) velyja greičiaus nutraukt sav dalį dūnos ir tokiu budu kęsti badą. Musų žemė visūmet ir visados valgė permažai ir ar tik ne tie nutrauktieji nū žmonių burnos javai ir buvo iszgabenami į svetimas szalis? . . .

Į kruvą įmant, szesziose deszimtyse gubernijų atskiriant sėklą, užderėjimas yra toli neužtektinas.

Mes pripažinstame vis tai už teisybę, ką pasakoja „СВѢТЪ“, tiktai vienkart stebimės, didei stebimės, kad toks saldliežuvis laikrasztis, kurs iki sziol mokėjo tik laižyti czebatus svieto prispaudėjų ir raszė vienus melus, tinkanczius vyriausybei — dabar staiga tokią baisią teisybę apskelbė, nes juk maskoliszkiems laikraszcziams teisybės nū tokių dalykų visai nevalia raszyti!

Nū redystės.

Gromatas, rankraszczius bei pinigus į „Ukinjko“ redystę siuncziant, reikia padėti szioki adresą:

Herrn Dr. Bruažis

Tilsit (Ostpreussen.)

~~~~ Italpa: ~~~~

Kaip, per užsitikėjimą žydu, Jurgis Baltaragis papūlė į vargą. *Bitė*. — Arkliai. *Petras Arminas*. — Lietuvos istorija. *Lietuvos vaikas*. (Tąsa.) — Kaip reikia szerti ir užveizėti gyvūlius. *Jūzas Szvėksznys*. — Apie pagerinimą pievų. *Jonaitis*. Prancuzligė arpa piktoji liga (lotyniszkaį syphilis). *J. Slibinas*. — Apie dvejopą kalendorių — senos ir naujos gadynės. *E. Mažutis*. — Gromatos Jono pas Baltrų į Amėriką. — Gromata isz Amėrikos. — Isz Lietuvos: Isz Trakų. *Draugaitis*. Liudvinavas. *P . . . . s.* Kazokvietis. *J. Slibinas*. — Maskoliai amžinai kenczia badą.

Atsakantis rėdytojas: Kristupas Voska, Stulbėkiūse.
Spausdįta pas Otto v. Mauderode, Tilžėje.